

OBZOR NÁRODOHOSPODÁŘSKÝ

Časopis věnovaný otázkám národohospodářským a sociálněpolitickým.

Orgán Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách a Vývozního spolku pro Čechy, Moravu a Slezsko.

O významu zákona o daních osobních pro poplatnictvo, hospodářství státní a samosprávné.*)

Napsal Vlad. Hanačik.

A. Kdo podléhá všeobecné dani z výdělku, kdo od ní osvobozen a jakých výhod poskytuje zákon poplatnictvu této daně.

I. Zákonem ze dne 25. října 1896 č. 220 ř. z. zavedena byla dvojí daň z výdělku: daň z výdělku podniků povinných veřejné účty klásti a daň z výdělku všeobecná, jíž, vyjímajíc podniky svrchu uvedené, podléhati bude každý poplatník, u něhož podmínky zákonní splněny jsou, a o níž hodláme zde promluvit.

*) Vydáním zákona ze dne 25. října 1896 č. ř. z. 220. o přímých daních osobních ukončeny byly dlouholeté snahy zákonodárných sborů království a zemí na říšské radě zastoupených provésti drahná léta těžce pocítovanou potřebu opravy dosud platných zákonů a nařízení přímých daní se týkajících, jež, pocházejíce z části z prvních let našeho století, z části z první jeho polovice, nynějším poměrům hospodářským a sociálním nikterak přizpůsobiti se nedaly, svým celým zařízením jednotlivé druhy poplatnictva velice tížily, různé druhy důchodů však naprosto postihnouti nedovedly, čímž ovšem důchody takové proti důchodům, jež postiženy býti mohly, ve dvojí výhodě se nacházely. Dalším následkem bylo, že poplatnictvo, dosavadními daněmi stížené, vidouc, že jiného druhu důchody úplně z daně se vymykají, opouštělo zaměstnání daní podrobená, chápajíc se důchodů dani nepodléhajících, aneb aspoň sváděti se dalo ku nepravým přiznáváním, obcházením zákona a t. p. jednáním, jež ovšem na úkor byla nejen důchodu státnímu, nýbrž i veřejnému mravnímu přesvědčení a původem byla mnohých jiných neutěšených poměrů, jichž ovšem zde rozebíratí nelze.

Předpisy nového zákona má tedy zlo toto alespoň v tom směru odstraněno býti, že nemá více býti poplatníků, kteří by dani, jíž po zákonu podléhati mají, vymykali se mohli, vývoj mravního přesvědčení pak u každého jednotlivého poplatníka, spočívající v tom, že každý považovati bude za sebe nedůstojna, aby z povinnosti všeobecné naň ukládané nekalými prostředky se vymykal, podporován jest v novém zákoně tím, že řízení o něm za účelem ukládání všeobecné daně z výdělku a osobní daně z příjmu předepsaná konati se budou

Dle patentu ze dne 31. prosince 1812 o dani z výdělku roztrženy byly podniky této dani podléhající ve čtyři hlavní oddělení: I. továrny, II. obchody, III. umění a řemesla, IV. vyučování, zprostředkování služeb a doprava osob a věcí s místa na místo. Při ukládání daně z výdělku činěn byl dále rozdíl při podnicích II.-IV. oddělení se zřetelem k místu, ve kterém podnik se provozoval, a stanoveny dle počtu obyvatelstva zvláštní sazby daně výdělkové, při čemž pro Vídeň a hlavní města určeny byly sazby výminečné.

Roztržování toto podle míst provozovacích, jež svého času bylo vzhledem k tehdejšímu komunikačním prostředkům odůvodněno, pozbylo průběhem času zařízením četných silnic a zejm. drah železných a úplným převratem v životě národohospodářském, tím nastalým, praktického významu, a staly se jmenovitě vyšší sazby míst s více než 4000 obyvatelů a obzvláště vyšší sazby hlavních měst pro chudší třídy poplatnictva proti poplatníkům téže kategorie v místech menších pravým a nijak neodůvodněným břemenem.

Poněvadž pak dle ustanovení čl. II. úvodu k zákonu ze dne 25. října 1896 č. ř. z. 220. patent o dani z výdělku tím dnem, kdy zákon tento počne účinkovati, t. j. dnem 1. ledna 1898, s výhradou použití starého patentu na případy před tímto dnem se sběhnuvší závazné moci úplně pozbude, odpadne nejen ono roztržování podniků dle oněch čtyř hlavních oddělení, nýbrž i ukládání daně z výdělku dle místa, kde živnost

za spolupůsobení zástupcův poplatnictva samého a že na přestupky zákona tohoto velmi přísné tresty položeny jsou.

Poněvadž tedy zákonem tímto zavedeny byly v královstvích a zemích na říšské radě zastoupených předpisy významu dalekosáhlého, od posavadních zákonních ustanovení (vyjímajíc některá ustanovení ohledně podniků veřejnému účtování podrobených) naprosto rozdílná, máme za to, že čtenářstvu našemu jistě se zavděčíme, poukážeme-li i po loňských důkladných člancích p. Kolouškových (Obzor I. č. 10—15) k některým těmto pro poplatnictvo obzvláště důležitým předpisům a upozorníme na jejich význam.

či podnik dotčený se provozuje. Jediné rozdělení poplatníků, jež nový zákon zná, jest rozdělení dle výšky předepsané daně z výdělku.

Vedle § 1. nového zákona podléhá nyní všeobecné dani z výdělku každý, kdož v královstvích a zemích na říšské radě zastoupených podnik výděleční provozuje aneb zaměstnání na zisk směřující vykonává.

Z toho plyne ovšem, že všeobecné dani z výdělku podléhají budou nejen poplatníci, již dosavadní dani z výdělku dle svrchu uvedených čtyř hlavních oddělení (továrny, obchody, řemesla a umění, vyučování, zprostředkování služeb a doprava osob i věcí) podléhali, nýbrž také ony osoby, jež vedle patentu z roku 1812 do tříd jím stanovených nemohly býti vtěsnány a tedy z daně výdělkové dosud vyloučeny byly, jako nájemci polí, podnikatelé hor (dolování), spisovatelé, výtvarní umělci, lékaři, porodní báby, loterní sběratelé, prodavači kolků, poštovních známek, trafikanti, skladníci tabáku, poštmistři, pokud pošta není ve státní správě a oni nepoživají platu ze státní pokladny atd. Osoby tyto dosud podléhaly jen dani z příjmu v první a druhé třídě patentu o dani z příjmu ze dne 29. října 1849 č. ř. z. 439. v tom případě, jestliže jejich ryzí zisk z podniků těchto vedle ustanovení tohoto patentu vyšetřený částku roč. 630 zl. převyšoval. Osoby tyto budou tedy nyní podléhají všeobecné dani z výdělku. Poněvadž však zákon ze dne 25. října 1896 č. ř. z. 220. ani v § 1. aniž v dalších svých člancích nikde nevytknul, že osoby svrchu uvedené od všeobecné daně z výdělku osvobozeny býti mají, nedosahuje-li jich výdělek neb ryzí zisk 630 zl., plyne z toho, že osoby tyto všeobecné dani z výdělku podléhají budou, nehledě k tomu, jakého výdělku neb zisku se dodělají.*)

Ze všeobecného pravidla § 1. plyne dále, že nezáleží na tom, podléhá-li dotčený podnik živnostenskému řádu čili nic, aneb kde položen jest neb kde se provozuje; nebude tedy více činěno rozdílu mezi místy provozovacími o určitém počtu obyvatelstva, tak že bude nyní možno podniky slabé i v hlavních městech na roveň postavit podnikům podobným na venkově, nebo naopak podniky výborné v městech menších na roveň postavit s podniky toho druhu v místech provozovacích větších atd.

Konečně plyne ze všeobecného pravidla § 1., že nezáleží na tom, jakým způsobem poplatník dotčený podnik provozuje a poskytuje-li tento podnik jakýsi zisk čili nic, jakož i k čemu zisku toho podnikatel (poplatník) použije, zda totiž pro svou osobní potřebu neb k investicím různého druhu nebo k účelům dobročinným.**)

*) Kdy od této daně osvobozeny býti mohou, o tom pojednáme níže.

**) Kdy mohou podniky, jež neposkytují poplatníku tolik, by z nich mohl býti živ, od všeobecné daně z výdělku osvobozeny býti, o tom pojednáme níže.

Zákon (§ 1.) nečiní dále rozdílu, zda ten, kdož podniky dani výdělkové podléhající neb zaměstnání na zisk směřující provozuje, jest osobou fysickou neb právní (podléhají tedy i tyto osoby, ovšem pokud nejsou povinny veřejné účty skládati, dani výdělkové), ani zda jest příslušníkem těchto království a zemí neb cizincem; podléhají tedy všeobecné dani výdělkové i příslušníci druhé polovice říše a cizozemci vůbec, nehledě k tomu, jak podnik dotčený provozují, zda totiž tím, že zde zřídí provozovárny, zastupitelstva, jednateleství, skladiště, místa prodeje, aneb zda jsou činní osobně neb cestujícími. Více spolumajitelů podniku, podléhajícího všeob. dani z výdělku, tvoří jeden subjekt (jednoho poplatníka) (§ 77.).

II. Kdo z povinnosti k placení všeobecné daně z výdělku jest vyjmut a kdo jest od placení této daně osvobozen?

Z pravidla, jak je stanovil uvedený § 1. nového zákona, vyňati jsou tedy ti, jichž činnost nespadá pod pojem podniku výdělkového neb zaměstnání ku zisku směřujícího. Sem patří příjmy štolové duchovenstva za církevní funkce, jež podle starého patentu o dani příjmové ve II. třídě zdaňovány byly (příjem tento podléhá nyní osobní dani z příjmu), příjem z pronájmu vlastního podniku, dani výdělkové podrobeného (kterýžto příjem, nejde-li o podniky veřejné účty skládající, dani z důchodu podroben jest, jde-li však o tyto podniky, dani výdělkové těchto podniků podléhá), dále podniky, jež provozuje jich podnikatel v zájmu veřejné správy, jemu po zákonu připadající, pokud jediné tomuto účelu slouží a naprosto nejsou podniky výdělkovými, na př. obecní tržnice, porážky a jiné t. p. ústavy.

Kromě těchto případů, jež dovozeny jsou z ustanovení § 1. přímo a jež plynou jaksi z věci samé, uvádí zákon v § 2. ještě následující výjimky:

1. »Podniky povinné vydávati veřejné účty« (neboť jich zdanění upraveno zvláštními předpisy, o nichž pojednává hlava II. tohoto zákona).

2. »Zaměstnání, která vykonávají se v poměru služebním za plat nebo za mzdu«; neboť zaměstnání tato nelze po rozumu § 1. považovati za podnik výdělkový neb za zaměstnání ku zisku směřující, poněvadž činnost dotýká nespěšuje ku dobru toho, kdož ji provádí, nýbrž ku prospěchu zaměstnatelovu, vykonavatel její pak jest pouhým prováděcím orgánem, který za svou činnost není odměněn celkovým výsledkem jejím jako vlastní podnikatel, nýbrž dle měřítka, od výsledku této činnosti naprosto nezávislého, na obapolné soukromoprávní úmluvě mezi zaměstnavatelem a zaměstnaným spočívajícího. Služební důchod tento podléhá osobní dani z příjmu.

3. »Provozování polního a lesního hospodářství, k němuž patří i zahradičství, pak vykonávání honebního práva a rybolovu,« ovšem že jen potud, pokud jde o majitele dotčeného polního

a lesního hospodářství, který hospodářství toto, jakož i právo honební a právo rybolovu na svém vlastnictví provozuje a pokud nejde o další zpracování plodin těchto a při zahradnictví o zahradnictví obchodní neb umělé, jež obojí jest podnikem živnostenským a na zvláštní výdělek směřujícím.*) Osvobození toto má svůj důvod v tom, že majitel dotyčného hospodářství z provozování jeho stížen jest již daní pozemkovou.

Z toho pak plyne dále, že nájem polního hospodářství nespadá již pod toto osvobození, nýbrž že po zákonu považovati sluší jej za podnik výdělkový, který vedle ustanovení § 1. dani z výdělků podléhá, od které jen tehdy osvobozen jest, zdělává-li najaté pozemky neb hospodářství nájemce sám a jeho rodina, při čemž nesmí trvale zaměstnávatí najaté síly pomocné. Nevadí, přinajme-li takovýto hospodář v čas pilné potřeby a po dobu, po kterou jich zapotřebí, dělnictvo (na př. při pilných žních neb obdělávání pozemku ve vhodný čas), poněvadž by pro krátkost dotyčné doby nahrnuvši se práci sám nezastal, jen že zaměstnávání takovéhoho přinajátého dělnictva nesmí býti celoročním a pravidelným; chtělť zákon osvoboditi nájemce pozemků malých od daně z výdělků, již vedle § 1. tohoto zákona všeobecné dani z výdělků podléhati mají.**)

Z téhož důvodu, ze kterého nájem pozemků a hospodářství dani výdělkové podléhá, podrobeno jest jí vykonávání práva honebního na cizím pozemku, jež děje se z pravidla nájmem honitby. Ovšem zde k tomu poukázati sluší, že takovýto nájem musí míti vždy povahu podniku k docílení výdělků neb zisku směřujícího. Není-li zde této známky, pak ovšem není také takovýto nájem honitby předmětem všeobecné daně výdělkové, jak tomu bývá tam, kde honitba provozuje se jen k obveselení neb jako sport atd. Zda nájem honitby v jistém případě dani výdělkové podléhati bude čili nic, jest věc bedlivého šetření.

Vše, co jsme uvedli o nájmu honitby, platí o nájmu rybolovu. Rybářství ve vodách svobodných, veřejných a v moři není taktéž od daně výdělkové osvobozeno, neboť ten, kdož právo toto vykonává v takovýchto vodách, není poplatníkem daně pozemkové, poněvadž výnos vod takových dani pozemkové vedle § 2. zákona ze dne 24. května 1869 č. ř. z. 88. nepodléhá.***)

*) Kdy také další zpracování polních plodin od daně výdělkové osvobozeno, uvedeme níže.

**) Při tom lhostejno, zdali nájemce pozemku neb hospodářství smlouvou nájemní vázán jest daň pozemkovou sám platiti, neboť skutečnost ta, kdo dani pozemkové podléhá (poplatníkem jejím jest), posuzována býti musí vedle § 1. zákona ze dne 23. května 1883 č. ř. z. 83., který povinnost tuto ukládá případnému skutečnému držiteli pozemku poplatného, nikoliv jeho nájemci, jest tedy poměrem veřejnoprávním, na němž soukromými smlouvami ničeho měněno býti nemůže.

***) Povahu vod, zda totiž jsou statkem veřejným čili nic, posuzovati sluší dle říšského zákona vodního ze

Poněvadž pozemky parifikační (t. j. takové, jichž používáno jest způsobem jiným, nežli hospodářským vzděláním, avšak přece způsobem takovým, který neposkytuje nároku na trvalé osvobození od daně pozemkové) vedle ustanovení § 16. a 29. zákona ze dne 24. května 1869 č. ř. z. 88. o dani pozemkové této dani podléhají, jest výnos jejich čili dobývání jeho od všeobecné daně z výdělků tak jako polní hospodářství potud osvobozeno, pokud podstata vydobytá těchto pozemků nedochází dalšího řemeslného upravení a odbytu. Takovými pozemky parifikačními jsou ku př. místa, kde dobývá se hlína, křemen, písek, vápno atd. Jest tedy ku př. dobývání kamnářské hlíny a další její prodej majitelem takovéhoho parifikačního pozemku od daně z výdělků osvobozeno, nikoliv však zpracování této hlíny v kamnářské výrobky a prodej těchto výrobků. Spotřeboval-li by však majitel takovéhoho pozemku zpracovaný jíl opět jen pro sebe, nepodléhá ovšem též dani výdělkové, neboť zde není podstatné podmínky § 1., totiž podniku výdělkového aneb zaměstnání ku zisku směřujícího.

Dobýval-li by nájemce pozemku parifikačního podstaty jeho a zpeněžoval-li by ji byt i ve stavu přírodním, neupraveném, od daně z výdělků by osvobozen nebyl, neboť nájem pozemků a hospodářství z daně této vyňat není. Takový nájemce nemůže se ani dovolávati onoho ustanovení, jež jsme svrchu uvedli a vedle kterého výdělek z nájmu pozemků a hospodářství

dne 30. května 1869 č. ř. z. 93. a dle zemských zákonů na jeho základě vydaných, a to pro Čechy ze dne 28. srpna 1870 č. z. z. 71., pro Moravu ze dne 28. srpna 1870 č. z. z. 65. a pro Slezsko ze dne 28. srpna 1870 č. z. z. 51.

Vedle těchto zákonných ustanovení považovati sluší řeky a veletoky za veřejný statek od onoho místa, kde jich používání ku plavbě loďmi neb vory počíná i s jich pobočními rameny a nepozbývají vlastností této ani tehdy, když používání toto na čas přerušeno bylo aneb zcela přestalo. Mimo to jsou veřejným statkem také ostatní části těchto řek, jež neslouží svrchu zmíněné plavbě, jakož i potoky a jezera i jiná voda tekoucí neb stojatá, pokud není prokázáno, že někomu v základě zvláštních zákonných ustanovení (privilegií) neb zvláštních soukromoprávních nároků přináležejí.

Svrchu zmíněné zákony uvádějí jakožto vody soukromé, jež, není-li v dotyčném případě nabytých práv od osob jiných, vlastníku pozemku přináležejí, ony, jež:

1. nacházejí se v pozemku vlastníkově a na něm na povrchu prýští, vyjímajíc prameny solné, jež spadají pod solní monopol, a vody cementové, jež spadají pod právo horní;

2. vody, jež nashromáždějí se na pozemku vlastníkově z atmosférických srážek;

3. vody ve studnách, rybnících, cisternách neb jiných na pozemku vlastníkově se nacházejících nádržkách, jakož i vody ve stokách, vodovodech, rourách atd. k jeho soukromému účelu jím založených, uzavřeně a

4. odtoky z těchto svrchu uvedených vod, pokud se do cizí, soukromé neb veřejné vody nevlily a majetek jich vlastníka neopustily.

Za příslušenství tohoto pozemku, jímž tekou, dle délky břehu považovati sluší, pokud není opak toho dokázán, soukromé potoky a ostatní soukromé vody tekoucí.

tehdy od daně výdělkové je osvobozen, pakli pozemek dotyčný nájemce sám a jeho rodina vzdělává, neboť ustanovení toto podle jasného znění zákona vztahuje se jen k těm pozemkům a hospodářstvím, jež užitek poskytují jen vzdělávacím hospodářským (oráním a setbou), což o pozemku parifikačním tvrditi nelze, neboť užitek, který pozemek takový poskytuje, nastává jen dobýváním jeho podstaty.

Rozumí se, že prodej plodin vlastního hospodářství polního a lesního taktéž jest od daně z výdělků osvobozen, neboť by jinak osvobození polního a lesního hospodářství od placení této daně nemělo praktického významu. Zařídil-li by však sobě majitel pozemku stálý drobný prodej těchto plodin ve zvláštních krámech neb skladištích jinde, nežli kde jest sídlo dotyčného polního neb lesního hospodářství, podléhá prodej tento všeobecné dani z výdělků, neboť pak jest to podnik výdělkový směřující k tomu, aby majitel polního neb lesního tohoto hospodářství dodělal se užitku zvláštního, převyšujícího užitek, kterého by dosáhl v místě, kde polní resp. lesní hospodářství toto se provozuje, tím, že využije prodejem na jiném místě, nežli kde plodiny tyto byly vyrobeny, vyšší ceny, jakou plodiny tyto na místě tom mají.*)

Má-li majitel hospodářství takovýto stálý drobný prodej svých plodin v místě, kde je sídlo dotyčného hospodářství, byť i v krámech neb skladištích k tomu ustanovených a trvale otevřených, nepodléhá prodej tento dani z výdělků, pokud jest obmezen pouze na výrobky vlastního hospodářství. Prodává-li by plodiny také jiného hospodáře, byl by to ovšem, se zřetelem k těmto plodinám, pokud by nebyl opak toho dokázán, podnik živnostenský dani výdělkové podrobený.

Poněvadž zákon prohlašuje tedy, že prodej plodin vlastního hospodářství potud od daně z výdělků osvobozen jest, pokud nenese na sobě ráz živnostensky provozovaného drobného prodeje v trvale otevřených, k tomu ustanovených krámech nebo skladištích na jiných místech nežli v sídle, kde polní neb lesní hospodářství se provozuje, plyne z toho, že zařídil-li majitel polního hospodářství v místě jiném nežli v sídle téhož hospodářství krám neb skladiště svých plodin pouze pro jistou saisonu (ku př. ku prodeji obzvláště urodivšího se druhu plodin), dani z výdělků podléhati nebude rovněž tak, jako když plodiny po sklizni prodá na trhu obilním některého blízkého města.

*) Rozumí se, že při zaceňování výnosnosti takového podniku za účelem předpisu všeobecné daně z výdělků zřetel bráti sluší pouze k této diferenci ceny, a že nelze tedy výnosnost celkovou v úvahu bráti, což ostatně plyne ze svrchu uvedeného ustanovení samo sebou, neboť by jinak dani výdělkové podléhati musil takovýto prodej i v místě sídla polního a lesního hospodářství, čemuž však tak není, anž zákon takového podniky jen tehdy dani podrobuje, nacházejí-li se mimo sídlo hospodářství.

Sídlem polního hospodářství vyrozumívati sluší ono místo (ona místa), ve kterém (v nichž) dotyčné hospodářství neb některá jeho část položena jest, a bydliště majitele hospodářství v těch případech, kde toto není na dotyčném hospodářství, pakli z bydliště tohoto správu vede.

Že ten, kdo plodiny hospodářské kupuje, by je dále prodával, od daně z výdělků osvobozen není, plyne ostatně zřejmě jak z toho, co obsaženo v odst. 1., tak i z toho, co jsme dosud uvedli ohledně osvobození polního a lesního hospodářství.

S polním a lesním hospodářstvím osvobozuje dále zákon od všeobecné daně z výdělků také podniky takové, jež s hospodářstvím tímto v takovém spojení jsou, že ze zásady zpracovávají pouze plodiny tohoto hospodářství. Jsou to, jak zákon je jmenuje, vedlejší živnosti polního a lesního hospodářství, ku př. pily, jež rozřezávají dříví z vlastních lesů majitelových, sýrárny zpracovávající mléko z vlastních dvorů v sýr a máslo atd. Podmínkou, aby podniky takovéto byly od daně výdělkové osvobozeny jest, by neměly povahy podniků průmyslových a by byly zařízeny jen v takovém rozsahu, aby zpracovati mohly jediné výrobky surové vlastního hospodářství, jehož jsou příslušenstvím. Po měř tento ovšem v zákoně nikde stanoven není a bude tedy věcí poplatníkovou, by prokázal že podnik, za jehož osvobození z důvodu svrchu uvedeného by žádal, jen tak zařízen jest, že stačí pouze na zpracování plodin vlastního hospodářství a bude pak věcí volného uvážení orgánův o takovéto žádosti rozhodujících, by uznaly, splněny-li podmínky tyto.

Poněvadž však snadno státi se může, že by takovýto podnik, jsa jednou zařízen v rozsahu hospodářství dotyčnému odpovídajícím, nahodilými kalamitami hospodářskými (neúrodou, živelnými pohromami, jimiž plodina, na jejíž zpracování zařízen byl, nebyla sklizena v potřebném ku zpracování tomuto množství atd.) trpěl, povoleno v zákoně, že podniky takové povahy této a tím osvobození od placení všeobecné daně z výdělků pozbyti nemají, když výmínečně přiberou si ku zpracování plodiny poplatníkem samým nevyrobené, pokud toho zapotřebí, aby provozování podniku v tom rozsahu, v jakém založeno bylo, udržeti se mohlo. Stává-li se takovéto doplňování pravidlem, jest nejlepším důkazem, že rozsah podniku hospodářství dotyčnému neodpovídá, že podnik tento nemá více povahy vedlejší živnosti, nýbrž podniku samostatného, průmyslového a nemůže pak činiti nároku na osvobození od daně z výdělků.

Za vedlejší podniky polního hospodářství neuznává zákon vůbec pivovary, lihovary podobné dávce ze spotřeby, cukrovary a jiné podniky zjevně průmyslové, jež tedy ani tehdy od placení daně z výdělků osvobozeny býti nemohou, kdyby jenom suroviny vlastního hospo-

dářství (ječmen, chmel, brambory, řípu atd.) zpracovávaly nepřibírajíce naprosto ničeho odjinud, při čemž ničeho na věci nemění ta okolnost, že ku př. lihovary dotyčné i úředně za lihovary hospodářské vedle ustanovení § 7. zákona ze dne 20. června 1888 č. ř. z. 95. a § 2. vykonávacího nařízení k tomuto zákonu ze dne 10. srpna 1888. č. ř. z. 133. uznány byly, neboť uznání toto vyřknuté vedle citovaných zákonných ustanovení týče se pouze dávky lihové, osvobození však od daně výdělkové resp. podmínky téhož posuzovati sluší jedině dle zákona o této dani t. j. dle zákona ze dne 25. října 1896 č. ř. z. 220.

Rozumí se, že chov dobytka, ryb, včel, drůbežnictví, kravařství atd. provozované majitelem hospodářství na vlastním statku a výnos téhož právě tak a za těchže podmínek od placení daně z výdělku osvobozen jest, jako svrchu uvedené hospodářství a prodej plodin jeho samo; provozuje-li však tato odvětví hospodářská nájemce hospodářství na statku najatém aneb jiný podnikatel, podléhají i tato resp. jich výnos všeobecné dani z výdělku.

4. Od všeobecné daně z výdělku osvobozeny jsou dále veškeré podniky, jež provozuje stát na základě státních práv výsadních, ku př. monopoly tabákový, solní atd. neb pro účely správy veřejné (ku př. pošta, telegraf, státní tiskárny atd., pokud slouží jen státním účelům). Ostatně podléhají podniky státní skoro vesměs veřejnému účtování.*)

5. Dále osvobozuje zákon od placení všeobecné daně z výdělku dělnice, které zaměstnávají se obyčejnými ručními pracemi neb výkony toliko v bytě svých zákazníků neb doma bez dělníků (dělnic) pomocných. Osoba domáhající se osvobození dle tohoto ustanovení musí provéstí důkaz, že práce, jež vykonává, jsou obyčejné ruční práce (praní, žehlení, šití atd.) a že je vykonává toliko v bytě svých zákazníků neb pracuje-li doma, že nemá pomocných dělníků, rozumí se najatých, neboť pomáhají-li příslušníci domácnosti takovéto osoby (dcery ku př. atd.), nepozbývá nároku na osvobození. Nemůže býti tedy osvobození toto z tohoto důvodu zákonného poskytnuto malířkám, spisovatelkám, dámským krejčovským atp., poněvadž práce tyto a podob. druhu nespádají pod pojem obyčejných prací ručních, aniž osobám ženským zabývajícím se obyčejnými pracemi ručními, jež vydrží sobě zvláštní provozovny (krámy, dílny atd.), byť i pracovaly bez dělníků (dělnic) pomocných. Použití šicího stroje neodnímá takovéto práci rázu práce ruční.**)

(Pokračování.)

„Počátky českého hnutí dělnického“.*)

Dělnictvo jakožto ostře ohraničená vrstva sociální nabývá v soudobé společnosti rostoucí platnosti a významu a stává se proto vždy pilnějším předmětem soc.-ekonom. pozorování. V literatuře české, ačkoliv dělnictvo pro nás má důležitost tím větší, čím lidovější jest podklad, na němž celá struktura našeho národa spočívá, postrádáme dosud dějin hnutí českého dělnictva a vyličení vývoje jeho snah a činnosti.*

Podjal se tudíž Dr. C. Horáček úkolu vyličit počátky českého hnutí dělnického až do onoho rozhraní, kdy i dělnictvo české přijalo za svůj program sociálně-demokratický. Rozhraním tímto jest spisovatel rok 1872. Načrtnuv povšechnými rysy příčiny a účinky »otázky dělnické« a ráz dělnického hnutí v Anglii, Francii, Německu a Rakousku, vyličuje spisovatel dále netoliko zevnější dějiny, nýbrž i vnitřní povahu tehdejšího hnutí dělnického a odraz jeho v krásné literatuře novověké.

Na místo pochvalných slov a projevů uznání pěkné a záslužné práci spisovatelově uvedeme z bohatého obsahu jejího nástin vnějšího rozvoje našeho hnutí dělnického.

* * *

Po těžkých ranách války 30leté zotavil se průmysl český tak, že již ku konci 17. stol. platily Čechy za nejprůmyslnější zemi rakouskou. Kdežto však středověká cechovní výroba soustředovala se ve starých městech královských, jako v Praze, Plzni, Ml. Boleslavi, Chrudimi, Vys. Mýtě, Táboře, Rychnově, Solnici, Broumově, C. Lípě, Jindř. Hradci, vyhledávala nová rukodělná výroba hornatých krajů severočeských s hojností síly vodní a hustým obyvatelstvem a novými středisky průmyslu stávaly se Liberec, Rumburk, Šluknov, Fridland, Hostinné, Vrchlabí, Freiheit, Kadaň, Chomútov, Litvínov, Warnsdorf.

Stát podporoval průmysl zřizováním odborných škol, zákazem vystěhování dělnictva a zejm. vydatnou ochranou celní. Koncem 18. stol. vyskytují se v Čechách již železárny, rafinerie cukru, fabrikace porcelánu, čokolády, cikorie a sody, r. 1796 zaveden u nás první stroj přádelný, r.

bozuje ustanovením tímto jedině dělnice; nevztahuje se tedy toto pravidlo k osobám mužského pohlaví, jež by pracemi uvedenými a ve způsobu vyličeném se zabývaly.

Účelem ustanovení tohoto jest patrně, by osoby ženské, zabývající se způsobem naznačeným obyčejnými ručními pracemi neb výkony, za něž placená odměna namnoze nepatrná jest a povahu denní mzdy má, od placení daně výdělkové, již by jinak vedle všeobecného pravidla § 1. svrchu uvedeného podléhaly, osvobozeny byly.

*) Napsal Dr. Cyrill Horáček. Rozprav České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění v Praze třídy I. ročn. V. čís. 3. V Praze 1896. Stran 136.

*) Všeobecné dani výdělkové bude podléhati tedy ze státních podniků ku př. státní zastavárna v Praze, která není ani od daně výdělkové osvobozena aniž povinna veřejné účty skládati. Státní dráhy spadají do kategorie podniků poslednějších, o nichž promluvíme později.

**) Výslovně k tomu poukázati sluší, že zákon osvo-

»Kopaničář« nemá ani svého dobytka, nýbrž má vždy dobytek na »chování«, t. j. od žida, aneb některého z bohatých Kopaničářů (jichž jest tam asi 5) vezme si malou jalovici v ceně na př. 20 zl. s úmluvou, že ji bude chovati a užívati až do té doby, kdy se dvakráte otělí, a pak že vrátí krávu vlastníku dobytka. To se stane ve 3 letech; prodá-li ji potom vlastník, je- muž musela být vrácena, strží na př. 80 zl., má tedy za 3 léta 60 zl. z 20 zl. úroků. Risiko je ovšem pro vlastníka v tom, že dobytek může zhynouti, což se stává velmi zřídka a tu se pravidelně žádá, aby Kopaničář dalším chováním dobytka to nahradil. U volků děje se chování společně tak, že vlastník se s chovačem o příchovek při prodeji dělí. Koupí-li vlastník na př. volky za 80 zl., dá je chovačovi, který je po tříletém chování prodá na př. za 180 zl., tu z příchovku 100 zl. zůstane chovači polovice 50 zl. a vlastník dostane na místo 80 zl. 130 zl., t. j. 50 zl. příchovku či úroku z 80 zl. za tři léta, procenta tedy mírnější, ale pořád dosti značná

I tato lichva »Kopaničáři« zdá se býti skorem dobrodiním, protože jinak k dobytku si pomoci nemůže a svůj vždy prodati musí na placení poplatku vrchnosti a jiné věci. Tato lichva jest na »Kopanicích« jak moravských, tak hlavně uherských tak rozšířena, že na některých »Kopanicích« (obcích) veškerý dobytek patří dvěma neb třem vlastníkům, a jsou lidé, kteří mnoho set dobytka stále na chování měli a statisíce vydělali. Pomoc v tom směru nikde se neobjevuje a neuvědomělí »Kopaničáři« spokojeně pracují a se drou, jen když mají dostatek zelnice, zelí, zemáků a pagačů, po chlebě a po mase ani nedychtíce. *Frant Koželuha.*

O významu zákona o daních osobních pro poplatnictvo, hospodářství státní a samosprávné.

Napsal *Vlad. Hanačík.*

(Pokračování.)

6. Osvobozeno od všeobecné daně z výdělku vedlejší zaměstnání drobných polních hospodářů, jež tito toliko dočasně a nikoliv po živnostensku provozují, jakož i zcizování výrobků takto zhotovených a vedlejší zaměstnání vůbec (nehledě tedy k tomu, zda provozuje toto svrchu uvedený hospodář malý neb kdokoliv jiný), nepřesahuje-li

mlýnů. Do pagačů (místo chleba) dávají zemáky, i ohnilé, zelí a trochu na ručním mlýnci semleté mouky ječmenné aneb vičné, ale pagače ty nejsou vždy. Psáti žádný neumí. — A podobné obrázky s nepatrnými, někdy ještě smutnějšími variacemi jsou ve všech téměř 250 dotaznicích.

jeho výtěžek (rozuměj výtěžek ryzí) ročních 50 zl. a netvoří-li toto vedlejší zaměstnání část pravidelného rozsáhlejšího provozování nějaké živnosti.*)

Pozoruhodným jest rozdíl mezi ustanovením ve větě první a ve větě druhé. Kdežto totiž v těch případech, ve kterých vedlejší zaměstnání provozuje drobný polní hospodář, zákon vyžaduje jen, aby zaměstnání toto hospodář takový provozoval dočasně a nikoliv po živnostensku, chce-li býti od placení daně z výdělku osvobozen, byť výnos zaměstnání tohoto byl sebe větší, omezeno osvobození vedlejších zaměstnání provozovaných osobami jinými ve dvojím směru, 1. že ustanovena určitá výše zisku, do kterého zaměstnání toto dani podléhati nemá (50 zlatých ročně) a 2. že zjištěno bylo, že zaměstnání toto není částí pravidelného rozsáhlejšího provozování nějaké živnosti, jíž však nevyrozumívá se polní hospodářství, nýbrž řemeslná obchodní živnost, umění atd., slovem tedy zaměstnání takové, jež svou povahou dle svrchu uvedeného § 1. tohoto zákona dani výdělkové podléhá. Obě tyto podmínky v tomto druhém případě zároveň splněny býti musejí; byla-li by splněna podmínka jen jedna, nemůže dotyčný poplatník z důvodu tohoto domáhati se osvobození od placení všeobecné daně z výdělku. Tak na př. nelze povolit osvobození pro zaměstnání vedlejší, ježhož výnos přesahoval by zákonem stanovenou hranici 50 zl., byť i netvořilo zaměstnání toto část pravidelného rozsáhlejšího provozování nějaké živnosti, a naopak nelze také osvoboditi od placení všeob. daně výdělkové ono zaměstnání, jež sice výnosu většího 50 zl. neposkytuje, tvoří však část pravidelného rozsáhlejšího provozování nějaké živnosti.**)

*, Koho považovati sluší za drobného hospodáře po rozumu tohoto zákonního ustanovení, ovšem výtčeno nebylo, bude tedy věcí volného uvážení orgánů rozhodujících o dotyčném nároku, by zřetel majíce ke všem okolnostem v daném případě vytknuli, zda jde o drobného hospodáře čili nic. Rozumí se, že majitelé velko- statků nároků na toto osvobození nemají.

**) Objasníme věc na praktickém příkladě. Dejme tomu, hospodář, mající stateček ve výměře as 20 jiter, provozuje se svým potahem v době, kdy polních prací není, dovoz šterku na silnice neb rozváží z továrny v obci položené zboží na dráhu, neb provozuje od pří- padu k případu také dovoz cestujících atd. V době polních prací ovšem tímto dovozem se nezaměstnává, neboť potřebuje potah pro své vlastní hospodářství. Zde máme případ, že dovoz takový jest jen dočasný, ježž hospodář malého statku pouze za tím účelem provozuje, aby potah v době, kdy téhož k polnímu hospodářství nemá zapotřebí, nestál bezúčelně. Uznala-li komise daně výdělkové hospodáře takového za drobného a prokázáno-li, že zaměstnání svrchu uvedeným způsobem provozuje, osvobozen bude od placení všeobecné daně z výdělku, byť i zisk ze zaměstnání tohoto přesahoval 50 zl.

Provozuje-li však na př. majitel hostince neb hotelu dopravu osob, byť i jen dočasně a nikoliv po živnostensku, nebude od placení daně z výdělku osvobozen, byť i zisk ze zaměstnání tohoto 50 zl. nepřesahoval, a to z toho důvodu, poněvadž zaměstnání toto tvoří část jeho živnosti hostinské.

7. Osvobození jsou od všeobecné daně z výdělku průmyslníci domácí, kteří výhradně ku příkazu a na účet podnikatelů osobně nebo za spolupůsobení osob vlastní domácnosti své, avšak bez cizích dělníků pomocných vyrábějí neb zpracovávají výrobky průmyslové.

Abychom dobře porozuměli dosahu tohoto ustanovení, musíme především objasniti pojem domácího průmyslu. Jakousi definici zákonnou domácího průmyslníka máme v § 3. zák. ze dne 30. března 1888 č. ř. z. 33. o nemocensk. pojišťování dělníků, který jedná o takových podnikatelích, »z jichž rozkazu a na jejichž účet samostatní dělníci ve vlastních místnostech provozující buď sami aneb za pomoci příslušníků vlastní domácnosti, avšak bez jinakých pomocných dělníků zhotovují neb zpracovávají výrobky průmyslné (domácí průmyslníci)«.

Podobné zákonné vymezení domácího průmyslu máme ještě v nařízení ministerstva vnitra ze dne 16. září 1883 č. j. 26701 v ten smysl, »že průmyslem domácím vyrozumívati sluší onu činnost výrobní, kterou osoba, jí se zabývající, dle místního zvyku v bytě svém jakožto zaměstnání hlavní neb vedlejší tím způsobem provozuje, že při tom, není-li sama činnou, dělníků pomocných dle živnostenského řádu (pomocníků, tovaryšů, učedníků) nezaměstnává, nýbrž na spolupůsobení příslušníků vlastní domácnosti se obmezuje.«

Obě tato vymezení domácího průmyslu nekryjí se, jak na první pohled patrné; kdežto totiž definice § 3. zákona o nemoc. pojišťování vytýká výslovně, že ten, kdož za domácího průmyslníka považován býti má, práce dotyčné vykonává z rozkazu určitého podnikatele a na jeho účet, nemá definice druhá této náležitosti. Z definice první plyne, že domácí průmysl v závislosti jest od jistých osob (podnikatelův, faktorů), z definice druhé, že pro pojem domácího průmyslu takovéto závislosti vyrábitele od jistého podnikatele neb faktora zapotřebí není a zajisté právem, neboť jest průmysl domácí dle celé své povahy výsledkem dlouholetého, historického vývoje možného pouze v těch místech, kde podmínky k tomuž po dobu tohoto vývoje dány byly a není zapotřebí svrchu uvedené závislosti od jistého podnikatele neb zprostředkovatele. Že závislost taková průběhem času se vyvinula, jest ovšem nepopíratelné, neboť průmyslníci tací, zabývající se výrobou dotyčného zboží, vyhledávati musili odbytu jeho jinde, nežli kde výroba se provozovala, odbyť takový ovšem ve

velmi řídkých případech průmyslník sám za sebe zjednat si mohl nemaje k tomu ani prostředkův ani kdy a musil dlouho čekat na zaplacení své práce; tak vyvinul se zvyk, že průmyslníci tací svěřovali zboží své osobám, majícím ku vyhledávání odbytu kdy a dostatečných prostředkův, při čemž za zboží osobě takové svěřené zpravidla hned zaplacení došli a čas svůj další výrobě věnovati mohli. To ovšem vedlo ku nynější závislosti domácího podniku od těchto osob, jež znajíce pak trh, poptávku a její potřeby, domácí průmysl resp. formu a jakost výrobků dle toho sami svými objednávkami určovali. V závislosti této trvá domácí průmysl po dnes, pokud nebyl vytlačen tovární prací, tak že průmyslníci domácí mají nyní po většině ráz dělníků pomocných, ovšem že do jisté míry samostatných, takovéhoho podnikatele. Případy, kde průmyslník domácí v takovéto závislosti není, jsou ovšem řídké.

Vidíme tedy z toho, že poměr závislosti domácího průmyslníka od podnikatele není věci pojmu, nýbrž jen historického vývoje národohospodářského života, neboť průmysl domácí zde již byl vyvinut, nežli v ono područí se dostal.)*

V tomto smyslu sluší také pojímat svrchu uvedené vymezení domácího průmyslu § 3. zákona ze dne 30. března 1888 č. ř. z. 33.

Z toho, co jsme uvedli o nynějším stavu a povaze domácího průmyslu, jsou možny dva případy:

a) domácí průmyslník jest pouhým dělníkem podnikatelským aneb

b) jest samostatným živnostníkem, a to opět:

α) závislým od podnikatele v tom směru, že na jeho účet a z jeho rozkazu zhotovuje předměty konsumu svého oboru, anebo jest

β) od podnikatele vůbec nezávislým.

Co se týče nyní otázky, kterak případy tyto vzhledem ku zákonu ze dne 25. října 1896 č. ř. z. 220. posuzovati sluší, plyne z toho, co jsme dosud o ustanoveních tohoto zákona uvedli, že domácí průmyslník, pokud jest pouhým dělníkem podnikatelským, osvobozen byl od všeobecné daně z výdělku z důvodu, který jsme uvedli při této stati (II.) v odstavci 2.

Jest-li domácí průmyslník od podnikatele vůbec nezávislým (případ b, β), pak jej sluší zařaditi mezi osoby, jež vedle § 1. tohoto zákona jakožto osoby provozující podnik výdělkový neb zaměstnání na zisk směřující všeobecné dani z výdělku podléhají. Pokud osoby tyto od placení této daně osvobozeny býti mohou, o tom pojednáme níže; zde jen k tomu výslovně poukázati musíme, že k nim nevztahuje se ono osvobození, jež uvedli jsme v nadepsaném od-

Rovněž tak provozuje-li, jak tomu bývá v krajinách vinných, malý hospodář výčep vlastního lisovaného vína, jest ohledně tohoto podniku, pokud rozumí se není provozován po živnostensku, od daně z výdělku osvobozen, byť byl zisk jakýkoliv; provozuje-li však majitel vinic takovýto výčep při své živnosti hostinské, nelze povolit pro toto zaměstnání osvobození, byť zisk činil méně 50 zl.

*) Takový domácí průmysl máme v Čechách ku př. košíkářství, krajkářství, perleťářství, výrobu dřevěného zboží (ku př. dřeváků), výrobu škatulek sádkových atd. atd.

stavci 6., poněvadž podmínky tohoto odstavce u nich splněny nejsou.

Jest-li domácí průmyslník však závislým od podnikatele tak, že ku jeho rozkazu a na jeho účet zhotovuje předměty konsumu, spotřeby (případ b, α), pak může vedle ustanovení nadepsaného jakožto domácí průmyslník po smyslu tohoto zákona ze dne 25. října 1896 č. ř. z. 220 od všeobecné daně z výdělků tehdy osvobozen býti, vyrábí-li neb zpracovává-li výrobky průmyslové buď osobně neb za spolupůsobení členů vlastní domácnosti bez cizích pomocníků. Nejsou-li podmínky tyto v daném případě splněny, nemůže dotýčný průmyslník činiti nároku na osvobození z tohoto důvodu.

By pracoval doma (ve vlastní domácnosti) aneb ve vlastních provozovacích místech, toho náš zákon nevyžaduje a uchyluje se tedy v tomto směru od definice domácího průmyslu, kterou podal § 3. cit. zák. o nemoc. pojišťování ze dne 30. března 1888 č. ř. z. 33.

Zákon ze dne 25. října 1896 č. ř. z. 222 ovšem nechtěl nikterak podávati snad definici domácího průmyslníka, nýbrž předpokládaje znalost tohoto pojmu chtěl pouze vytknouti, který domácí průmyslník toho rázu, jak jsme uvedli v odstavci b α, od všeobecné daně z výdělků osvobozen býti má. I plyne z intence tohoto zákonného ustanovení, že osvoboditi chce činnost průmyslovou vypsáního rázu tehdy, nedostává-li se jí vlastního provozovacího kapitálu a kde tedy výnos dosti nepatrný jest a mnohdy mzdu ná dennickou nepřevyšuje; tam kde pracujícím dostatečný kapitál investován v podnicích toho druhu, nelze mluvit o domácím průmyslu, byť i výroba předmětů dotýčných děla se na účet podnikatele nějakého a podléhal by podnik takový zcela dobře dani výdělkové, jak tomu ku př. při některých brusičích granátů neb drahokamů neb skleněných perel, kteří upotřebují strojů hnaných vodní neb parní silou.*)

(Pokračování.)

M E N Š Í Z P R Á V Y.

Národohospodářské.

Obchody banky rakouskouherské v roce 1896. V celkovém stavu bankovních filiálek nestala se 1896 žádná jiná změna, nežli že pobočné místo v Marmaroš-Szigetu proměněno ve filiálku. Měla tedy banka kromě hlavních dvou ústavů ve Vídni a v Budapešti pro Cislajtánii 34 filiálek a 64 pobočných míst, pro Uhry pak 22 fil. a 80 pob. míst. Úhrnné operace banky obnášely 1896 2598 mil. zl. (o 65½ mil. zl. více nežli 1895 a o 286 mil. zl. více nežli 1894). Čistý výtěžek z těchto obchodů byl 6·817 mil. zl. (o 0·264 mil. zl. menší nežli 1895 a o 0·177 mil. větší nežli 1894), pročež byla stanovena dividenda pro 1896 na 43·40 zl. (7·223%), kdežto pro 1895 byla 44·20 zl. (7·367%) a pro 1894 42·90 zl. (7·15%). Proti bankám německé a francouzské je úhrn operací bankovních velmi nepatrný. Říšská banka něm. vykazuje úhrn operací přes 160 miliard M., tedy celkem třicateronásobný, banka francouzská více než dvacateronásobný. — Velmi značně rozhojnil se kovový poklad banky. Dne 31. prosince měla banka zlata v mincích a prutech za 302·140 mil. zl. (1 kg. = 1638 zl.) [1895 touž dobou měla o 58·048 mil. zl. méně, 1894 o 146·819 mil. zl. méně]; směnek na zlatou měnu 20·393 mil. zl. (proti 1895 o 13·566 mil. zl. více, proti 1894 o 7·908 mil. zl. více); stříbrných mincí 125·744 mil. zl. (o 0·858 mil. zl. méně proti 1895 a o 13·455 mil. zl. méně proti 1894). Celkem byl kovový poklad koncem 1896 448·277 mil. zl. (proti 1895 větší o 70·756 mil. zl., tedy asi o 18¾% a proti 1894 větší o 141·272 mil. zl., přibýlo ho tedy proti 1894 o 46%). Před prohlášením zákonů o nové měně korunové měla banka (v srpnu 1892) sotva 249 mil. zl. úhrady kovové, přibýlo jí tedy od těch dob asi o 80%.

Zásoba drahého kovu ještě nyní stále se zvětšuje a vykazováno koncem března t. r. úhrady kovové na 464 mil. zl., tedy od zavedení korunové měny o 215 mil. zl. více, z toho připadá na účet obou států 121·628 mil. zl., tak že banka ze svých vlastních prostředků nabyla asi 93⅓ mil. zl. zlata (do konce března 1897) dle sazby 1 kg. = 1638 zl. — Tento stav kovové úhrady je pouze o málo menší nežli při říšské bance německé, ale proti bance francouzské nedosahuje ani třetiny úhrady. — Vlády dle nového vyrovnání musejí složití arci ještě do banky nového zlata 110 mil. zl. (z čehož na rak. polovici připadá 86 mil. zl.) a kromě toho ještě zlata za 32 mil. zl. na výměnu za stříbrné zlatníky, z nichž se budou raziti stříbrné pětikoruny. — Oběh bankovek obnášel koncem r. 1896 659·72 mil. zl. (proti 1895 o 39·872 mil. zl. více, proti 1894 o 151·918 mil. zl. více). Průměrně obíhalo loni bankovek za 587·656 mil. zl. (proti 1895 + 60·208 mil. zl., proti 1894 + 128·745 mil. zl.). Maximum oběhu bylo 31. října 668 mil. zl., minimum 536·8 mil. zl. 23. února. — Obchody eskontní a lombardní byly za r. 1896 menší, nežli v r. 1895. V r. 1896 eskontováno bylo směnek a cenných papírů za 1.200·8 mil. zl., kdežto v r. 1895 činil eskont 1250·4 mil. zl., v r. 1894 1076·1 mil. zl. (byl tedy eskont proti 1895 o 49·6 mil. zl. menší, proti 1894 o 124·7 mil. zl. větší). Půjček lombardních dáno 143·844 mil. zl. (v r. 1895 více o 46·047 mil. zl., v r. 1894 více o 10·930 mil. zl.). Eskont říšské banky německé byl více než trojnásobný a zrovna tak i eskont banky francouzské. Obrát v zárovném obchodu banky byl proti cizozemsk.

*) O tom, jaký účinek má zaměstnávání domácích průmyslníků na předpis všeobecné daně z výdělků pro zaměstnatele, promluvíme v některé z pozdějších statí.

visních mohly by ženské inspektorky (assistentky) zřízeny býti pro celý širší obvod (pro několik inspektorátů, na př. celé Čechy), ovšem jen pro ženskou práci. Nalézámeť o všem tom, co jest jaksi specifickým doprovodem ženské práce výdělkové a co tak nemilosrdně odhalila loňská anketa o ženské práci ve Vídni, ve zprávách inspektorů opravdu velice málo.

Idylická jsou kancelářská zařízení inspektorů. Ačkoli písemná agenda jejich vyrovná se rozsahem i obsahem leckterému úřadu venkovskému (čísel jednacích bylo loni v Praze 7757, v Liberci 6771 atd.), nemají inspektoři ani stálých kancelářů, ani kancelářského personálu. Zprávy a dobrozdání svá musejí sami nejen koncipovati, nýbrž i opisovati; úřadovna jest byt jejich, je-li inspektor přeložen, stěhuje se s ním celé jeho zařízení úřední, jsouc jeho soukromým, z paušálu pořízeným majetkem, a nastoupí nový inspektor se svým dovezeným inventářem kancelářským. Povýšil-li asistent na inspektora, musí k zařízení kanceláře na paušál (který zahrnuje v sobě toliko náhradu za běžná vydání a za užívání resp. opotřebení stálého inventáře kancelářského) dopláceti; odchází-li inspektor do pense, jest mu zbylá v jeho majetku kancelář doživotní upomínkou na blahé doby úřadování. Poskytne-li obec inspektoru místnosti, strhne mu starostlivá vláda příslušný obnos s paušálu atd.—

Na konec něco z materiálního obsahu zpráv českých inspektorů.

Co do dílen a bytů vyhovují zejména novostavby, kde inspektoři od samých podnikatelů k účasti na komisích jsou žádáni; hůře je, kde malé dílny postupně byly rozšiřovány bez jakékoli intervence úřední. Nedostatečné dílny a špatné noclehárny učňů shledány ponejvíce v Praze a okolí (příčiny: vysoké daně a špatné finanční postavení živnostníků). Pekárny v pražském obvodu celkem v čistotě jsou drženy, jejich noclehárny však často nevyhovují požadavkům. Hůře ještě vyslovují se o pekařích, řeznících a uzenářích zprávy z Liberce, z Plzně (zvláště dílny řeznické vzbuzovaly tu ošklivost), z Budějovic (kde dělníci a učňové spali v pekárnách, dřevníku, krámě, sklepe nebo v kuchyni se služkami), z Král. Hradce (kde nocoheovali i po stolech, kde se těsto hněte). Novější velkozávodny zřízeny jsou za to namnoze až luxuriózně (Liberec, Děčín).

Pracovní doba ustavičně se snižuje; i v malých živnostech pražských pracuje se jen 11 hod., někdy i méně (knihtiskaři, truhláři, zedníci a j.), prodlužování doby pracovní děje se zejména v pekárnách, mlýnech a obchodech.

Nedělní klid zachovávají zvláště větší podniky; náhradní den odpočinku za nedělní zaměstnání spojen je s obtížemi u pekařů (kde při dělbě práce každý obor pouze 1 dělníkem jest obsazen) a sklepníci leckde sami o něj nedbají, poněvadž

jím přicházejí o zpropitné, na něž druhdy výhradně jsou odkázáni.

O dělnických výborech málo je zpráv a zdá se, že instituce tato valně se neujímá. Vzmáhá se obyčej vymínovati si zrušení pracovního poměru bez výpovědi (Brno), zejména v pivovarství a stavebních živnostech (Plzeň), kde při výplatě sobotní obě strany pracovní poměr volně zrušiti mohou.

Kantinářství vede namnoze k nešvarům: dělníkovi sráží se útrata v kantině, do níž je choditi nucen, ze mzdy, tak že leckdy kantina celý výdělek jeho pohltí a dělník ještě dlužen zůstává. S druhé strany mnohé závody všemožně dělnictvu usnadňují, z výdělků věci k výživě a pro domácnost potřebné levně a dobře nakoupiti.

Jistý podnik vyplácí dělníkům z čistého výtežku takové procento, jaké dostávají akcionáři z akciového kapitálu jako dividendu.

V učednictví staré nešvary; nejčastěji kárány byly nedostatek příležitosti k vyučení se živnosti, nedbání předpisů o přijímání a protizákonné zaměstnávání učňů (zvláště v mlýnech a pekárnách).

Stávky končily loni skoro vesměs nepříznivě, byvše podniknuty bez přípravy, bez důvodu a bez důkladné znalosti poměrů.

Dr. Josef Gruber.

O významu zákona o daních osobních pro poplatnictvo, hospodářství státní a samosprávné.

Napsal Vlad. Hanaček.

(Pokračování.)

8. Osvobození jsou od všeobecné daně z výdělků studující, zabývající se soukromým vyučováním a mimo to ti, kdož soukromým tímto vyučováním a spisovatelstvím pouze jakožto vedlejším zaměstnáním se zabývají, z něhož výtežek nestačí, by výživu uhradil.

Uiní se tedy podstatný rozdíl mezi osobami, jež vyučováním soukromým se zabývají; kdežto totiž v tom případě, kde studující soukromě vyučují, nevyhledává zákon, aby vyučování toto bylo vedlejším zaměstnáním (kterážto okolnost vlastně z povolání studujícího sama sebou se vyrozumívá) a aby s výsledkem nestačícím na výživu provozováno bylo, musejí obě tyto náležitosti splněny býti, jde-li o osoby jiné. Poskytne-li tedy soukromé vyučování studujícímu řádnou výživu, bude nicméně od placení všeobecné daně z výdělků osvobozen, ne tak ale soukromý učitel, neboť pak nelze vyučování toto považovati za zaměstnání vedlejší.

Poněvadž zákon povoluje osvobození pouze pro vyučování soukromé, plyne z toho, že zařaditi v to nelze vydržování učilišť neb ústavů, škol obchodních, hudebních, pensionátů atd.,

neboť toto jest podnikem eminentně na výdělek, resp. zisk zařízeným a podléhá všeobecné dani z výdělků.*)

Vyučování ve služebním poměru vykonávané, ať již na učilištích nějakých aneb jmenovaných soukr. ústavech, dani této ovšem dle toho, co uvedeno v tomto odst. č. 2., nepodléhá. Důchod vyučujícímu z tohoto vyučování plynoucí podléhá osobní dani z příjmu. Že vyučování po živnostensku provozované soukromými učiteli (učiteli z povolání) dani výdělkové podléhá, k tomu poukázali jsme již v odst. I.

Totéž platí o spisovatelství po živnostensku provozovaném (viz též odst. I.). Provozuje-li však někdo spisovatelství jen jakožto zaměstnání vedlejší s výnosem k uhrazení živobytí nestačícím, osvobozen jest podle svrchu uvedeného ustanovení od všeobecné daně z výdělků. Zde zákon nečiní rozdílu toho, jako při soukromém vyučování a lhostejno tedy, provozuje-li spisovatelství v tomto uvedeném způsobu studující neb kdokoliv jiný, úředník, profesor atd.

Rozumí se, že kdo dovolává se osvobození vedle tohoto ustanovení zákonného, neuznala-li komise neb vyměřovací úřad z úřední moci, že zde podmínky osvobození v daném případě jsou, podmínky tyto prokázati musí.**)

Konečně osvobozuje zákon od daně z výdělků:

9. Osoby, které nejsou schopny ku provozování živností, jež by pravidelnou obživu poskytovalo, obstarávají jednotlivé výkony živnostenské bez dělníků pomocných, aby alespoň částečně hradily svou výživu.

Podmínkou jest tedy, by osoba domáhající se osvobození dle tohoto ustanovení provedla důkaz o tom, že vzhledem ku své tělesné vadě s to není, aby provozovala živnost nějakou stálou obživu poskytující, tak že jen z toho důvodu, by veřejné dobročinnosti úplně nepadla na obtíž, jednotlivé výkony živnostenské bez dělníků pomocných provozuje. Provozování toto ovšem musí také do té míry býti skrovné, že jen částečně hradí výživu osoby této. Rozumí se, že bere-li osoba taková z těchto jednotlivých výkonů živnostenských svou řádnou obživu, nároku na osvobození od placení daně výdělkové právě tak činiti nemůže, jako kdyby při tomto zaměstnání používala byt i jen jedné síly pomocné.

Věť »aby alespoň částečně hradily svou výživu« nelze však podkládati ten význam, že, nemá-li takováto osoba po nějakou dobu jiných prostředků k uhrazování své výživy a jest-li odkázána po tuto dobu jediné na výnos této své

práce, proto již za to míti slušelo, že poskytuje výživu úplnou! Okolnost tato musí býti vždy přesně vyšetřena.)*

III. Jaké výhody poskytuje nový zákon poplatnictvu, které mu podléhá?

K lepšímu objasnění a porozumění potřebí bude stručný přehled podati o tom, jak předepisována byla dosud daň výdělková a daň z příjmů potud, pokud základem jest nové daně výdělkové.

Vedle císařského patentu ze dne 31. prosince 1812 (o dani z výdělků) byl povinen každý, kdož započal provozovat podnik dani této podléhající aneb již ohlásil živnost volnou neb řemeslnou aneb obdržel jistou koncesi při živnostech koncesovaných, podati prohlášení ku předpisu této daně, ve kterém uvedeny býti měly veškeré značky, ze kterých souditi by se dalo na rozsah a výnosnost dotyčné živnosti. Prohlášení toto slušelo podati onomu finančnímu úřadu první stolice pro správu přímých daní povolanému (berní správě ve městech hlavních a okresním hejtmánstvím na venkově), v jehož obvodě leželo místo, ve kterém podnik dani výdělkové podléhající byl provozován. Úřad tento slyšel o prohlášení poplatníkově obecní úřad tohoto místa a předepsal pak poplatníkovi vzhledem ku místu provozování, druhu dotyčného podniku a vyšetřenému rozsahu a výnosnosti této živnosti daň z výdělků dle svrchu uvedených čtyř hlavních zaměstnání. Sazby daně této, jak podotknuto, byly různé jak pro každé jednotlivé hlavní zaměstnání, tak dle velikosti místa, kde živnost dotyčná se provozovala a vyměřovaly se sazbou nejnižší od 2 zl. 10 kr. do sazby nejvyšší 1575 zl. Jediné při továrních podnicích nehledělo se k tomu, kde podnik dotyčný položen.

Takto předepsaná sazba daně výdělkové ponechána byla v platnosti do té doby, pokud nebylo zjištěno, že stala se nepřiměřenou buď tím, že poměry do té míry se zlepšily, že původně předepsaná sazba daně této byla nyní příliš nízkou, aneb že naopak opět do té míry se zhoršily, že sazba tato byla příliš vysokou.

Daň sama splatna byla ve dvou pololetních lhůtách napřed, t. j. 1. ledna a 1. července, pročež přihlásil-li někdo provozování živnosti volné neb řemeslné v dotyčném pololetí, aneb obdržel-li v dotyčném pololetí koncesi ku provozování živnosti koncesí podléhající, resp. započal-li živnost nějakou vůbec provozovat, povinen byl zaplatiti daň z výdělků za celé toto pololetí a naopak povinen byl zaplatiti celou daň tuto ještě za

*) Kdy mohou i takovéto ústavy od daně osvobozeny býti, o tom promluvíme též později.

**) Ve kterém případě spisovatelství po živnostensku provozované od všeobecné daně z výdělků osvobozeno býti může, o tom pojednáme rovněž později.

*) Ustanovení toto učiněno za tím účelem, aby osoby stařícké, neb takové, jež pro vadu tělesné řádnou živnost provozovati nemohou, od daně výdělkové z výnosu takovýchto jednotlivých výkonů živnostenských osvobozeny býti mohly. Nic na věci nemění, podléhá-li provozování takových výkonů živnostenskému řádu čili nic, neb opatřena-li osoba taková zvláštní licencí čili nic.

ono pololetí, ve kterém provozování živnosti dotyčné se vzdal aneb jí zanechal, t. j. výmaz daně z výdělku povolen býti mohl teprve od pololetí nejbližší následujícího po onom, ve kterém poplatník dalšího provozování živnosti se vzdal, potahmo téhož skutečně zanechal. Ustanovení to zajistí pro poplatníky hospodářsky slabší dosti citelně.

K této dani z výdělku přistoupila cís. patentem ze dne 29. října 1849 č. ř. z. 439 zavedená t. zv. daň z příjmu. Daň tato měla býti pouze provisorní a jen pro rok 1850 ku krytí mimořádných potřeb tohoto roku (viz § 1. cit. patentu), provisorium toto potrvало však do dneška a bylo teprve tímto zákonem ze dne 25. října 1896 č. ř. z. 220. odstraněno zároveň s prve vypsanou daní výdělkovou.

Předepisování této daně z příjmu dělo se dle tří tříd každoročně na základě zvláštních, ročně podávaných přiznání příjmů. O ryzím příjmu poplatníkovi byly pak finančním úřadem slyšáni zvláštní znalci, na základě jejichž výroku, nebylo-li jiných faktických podkladů atd., poplatníkovi dotyčnému daň z příjmu pro každý rok zvláštním platebním rozkazem předepisována byla. Daň tato vyměřovala se ovšem jen po dobu provozování dotyčného podniku poplatného, byla však dle celého svého zařízení pouze daní z výnosu dotyčného podniku a nikoliv daní příjmovou.*)

Mimo to daň tato, pokud týkala se prvé třídy a podniků podléhajících dani výdělkové, neměla nikdy předepisována býti částkou nižší nežli jednou třetinou daně výdělkové, již podnik ten již stížen byl, a byla vůbec splatna ve čtvrtletních lhůtách dekursivních.

Tato daň z příjmu i s mimoř. státní přírážkou, pokud týče se podniků, jež zásadně všeobecné dani z výdělku dle zákona ze dne 25. října 1896 č. ř. z. 220 podléhati budou, s daní výdělkovou dosud na základě cís. pat. z r. 1812 předepisovanou i s mimoř. státní přírážkou splynula v jeden celek ve všeobecné dani výdělkové, která liší se však ku prospěchu poplatnictva velmi podstatně od dosavadní daně výdělkové a daně z příjmu. Pojednání o těchto odchylkách a jich významu bude úkolem této další stati.

1. Vime již, že nynější všeobecná daň z výdělku skládá se ze staré daně výdělkové a daně z příjmu třídy I., po případě II. Složení toto vedlo k utvoření t. zv. kontingentu všeobecné daně výdělkové tím způsobem, že položena

byla za základ v roce 1892 vybraná částka na dani výdělkové a dani z příjmu oněch podniků, jež měly zásadně pro budoucnost podléhati všeobecné dani výdělkové per . . . 20,477.000 zl.

k níž připočtena byla 2% jakožto náhrada za roční stoupání daně vedle dosavadních zkušeností zjištěná, což dalo za leta 1893 do r. 1896 částku . . . 1,688.000 zl.

tak že dalo se očekávati pro r. 1896 22,165.000 zl.

Od sumy této odečtena byla 20% sleva, jež poplatníkům této daně poskytnuta býti má per . . . 4,433.000 zl.

čímž utvořena hlavní suma všeobecné daně výdělkové čili kontingent, tak jak § 11. zákona ze dne 25. října 1896 č. ř. z. 220 předepsán jest per . . . 17,732.000 zl.

Poskytnuta tedy poplatníkům všeobecné daně výdělkové již tím, že suma daně proti obnosu, jež dle dosavadních zkušeností ročním stoupáním dosáhnouti měla, níže rozpočtena byla, sleva a to sleva 20%.*)

Kontingent 17,732.000 zl. platí ovšem pro veškeré země, pro něž nový zákon má moci závazné, dohromady a dělí se dále na kontingenty okresní, z nichž konečně individuální repartice na poplatníky se provádí ve čtyřech třídách, do nichž dle výše předepsané daně jsou zařazeni. Patříť totiž do I. třídy poplatníci, jichž roční předpis na dani této činí nad 1000 zl., do II. třídy ti, jimž předepsáno na dani více než 150 zl., méně však 1000 zl., do III. třídy ti,

*) Tato sleva bude, poněvadž zákon počne účinkovati teprve rokem 1898 a vypočtení kontingentu dělo se na r. 1896, ještě větší, neboť sluší vlastně již i ze základu per . . . 20,477.000 zl. vyloučiti daň majitelů propinačních práv, která v roce 1892 do této sumy započtena byla, tak že východiskem pro vypočtení kontingentu jest vlastně správná cifra per . . . 20,317.000 zl. která dle svrchu uvedené početní procedury za připočtení přírůstku 2% do 1898 činí 22,880.000 zl. tak že odečteme-li stanovený svrchu kontingent per . . . 17,732.000 zl. objeví se nám sleva poněkud větší nežli 4,433.000 zl. totiž . . . 5,148.000 zl. což by odpovídalo 22½% slevě.

O tuto sumu bude tedy poplatnictvo všeobecné daně výdělkové v celku platiti méně, nežli by dle dosavadního stavu daní zaplatiti mělo.

Tím ovšem není řečeno, že každý z poplatníků o příslušné ono procento (20, resp. 22½) své dosavadní povinnosti na dani z výdělku, resp. dani výdělkové a příjmové I. třídy, potahmo dani z příjmu třídy II. méně platiti bude, neboť účelem zákona tohoto a dalšího řízení návrhovacího, jak později o tom pojednáme, jest spravedlivé rozvržení povinnosti berní, tak že státi se může, že hospodářsky slabší poplatník obdrží při rozvrhu kontingentu sazbu odpovídající slevě daleko vyšší nežli 20 resp. 22½%, ano může od placení všeobecné daně výdělkové vůbec osvobozen býti, kdežto poplatníci, hospodářsky silní, slevy neobdrží, ano snad místy i více povinni budou přispěti ku dosažení kontingentu.

*) Podotýkáme zde, abychom předešli všemu nedorozumění, že pojednáváme pouze o oné dani z příjmu, jež předpisovala se z podniků, které nyní zásadně všeobecné dani z výdělku podléhati budou, o čemž srov. to, co jsme hned ze začátku při otázce, kdo podléhati bude všeobecné dani z výdělku, uvedli.

jichž roční předpis činí více než 30 zl., méně však 150 zl. a do IV. třídy konečně ti, jichž předpis roční 30 zl. nedosahuje.

Do kontingentu svrchu uvedeného není počtata daň z výdělku obchodníků podomních a jiných kočovných živností.

(Pokračování.)

M E N Š Í Z P R Á V Y.

Národohospodářské.

Zákon o obchodě s potravinami a některými předměty potřeby (prostředky kosmetickými, hračkami, předměty oděvními, náčiním kuchyňským a jídelním, nářadím k uschovávání, měření a vážení potravin, petrolejem) podroben bude dle zákona z 16. ledna 1897 ode dne 13. října t. r. zotřetímu dozoru orgánů zdravotních, které mohou v místnostech k výrobě, uschovávání a prodeji oněch předmětů a potravin určených i bez zvláštního podnětu v obvyklých hodinách obchodních revise předsebrati, z výrobků nebo substancí jejich ukázky odebrati a je výzkumným ústavům ku zkoušení odeslati. Vláda může zakázati nebo obmeziti určité druhy výroby, uschovávání a balení potravin, užívání určitých látek a barev k výrobě, a prodej určité jakosti potravin, petroleje, hraček, čalounů, kosmetických prostředků, barev k malování pokojů atd. Trestán bude vězením nebo pokutou, kdo odepře přístup do místnosti neb odebrání ukázky, kdo potraviny pro klamání v obchodě padělá nebo porušuje, nebo potraviny padělané, zkažené, nezralé a pod. vědomě způsobem ku klamání obecnstva schopným ku koupi nabízí, nebo potraviny pod nepravým označením k oklamání kupujícího prodává, dále i kdo jen z nedbalosti činů podobných se dopustí, kdo potraviny, nádoby, hračky a pod. tak vyrábí nebo připravuje, že by užívání jich mohlo zdraví lidskému ublížiti atd. atd. — Zároveň zřízen byl v ministerstvu pro záležitosti obchodu s potravinami a jinými zmíněnými předměty stálý sbor poradní.

Dovoz amerického ovoce. V posledních měsících počala Amerika ohrožovati též ono odvětví naší rolnické výroby, které konkurence její dosud bylo ušetřeno a na které rolnictvo naše v nynější kleslosti cen obilních bylo odkazováno: ovocnictví. Americké jablko, které do nedávna u nás bylo kuriozitou, dochází nyní po stu lodích do Anglie, Francie, Belgie, ano i do Německa a Rakouska, a ubírá půdu našim českým produktům, jichž dříve mnoho zvláště do ostatního Rakouska i do Německa se vyváželo. V lednu a únoru 1896 dovezlo Německo ze sev. Ameriky jen 956 mctů., v týchž měsících 1897 však již 39.578 mctů. Činit dopravné po moři i po dráze z Ameriky do střed. Německa ještě o něco méně, než po dráze od nás. A v Rakousku samém tak málo jsme se nadáli cizozemské soutěže ovocné, že při smlouvách obchodních z r. 1891 dovoz ovoce k nám byl prohlášen za cla prostý a že tudíž dovoz čerstvého ovoce amerického k nám samým stoupl za leden-únor 1897 na 4906 mctů.

Výstavní trh hospodářský v Praze. Letošní výstavní trh hospodářský, jež pořádá Ústřední společnost hospodářská pro království České, zahájen byl v sobotu dne 15. května t. r. Jako veškeré dřívější výstavy hospodářské těší se i letošní výstavní trh hospodářský neobyčejně živě a všeobecné pozornosti. Zastoupeno jest na výstavě na 350 zvířat většinou chovného skotu, na 100 koní, 90 vepřů, 40 ovcí mimo značné množství drůbeže. Výstava hospodářských strojů, k níž přihlášení jsou skorem všichni zástupci hosp. průmyslu z Čech a Moravy, zaujímá již o třetinu větší prostory, než výstava loňská; stejně rozsáhlá jest výstava řemeslných a průmyslových výrobků. Výstava jest rozmanitostí i novostí mnohých strojů poučnou a zajímavou netoliko pro odborníka a rolníka, nýbrž i pro širší kruhy tím, že skorem všechny stroje uváděny jsou v pohyb. Některé hospodářské spolky ohlásily hromadnou návštěvu výstavy.

Obchodní smlouva s Bulharskem byla právě parlamentem schválena a nabude tudíž co nevidět platnosti. V listopadu 1889 uzavřela s Bulharskem provisorní smlouvu Anglie, v květnu 1890 následovalo Německo a v červnu 1890 konečně i Rakousko-Uhersko. Provisorium následovalo za provisoriem, co měsíc zvěstováno v časopisech, že smlouva konečná již již bude uzavřena, až 21. prosince 1896 (sr. str. 13. t. r.) přece definitivně skoncována. Náš vývoz do Bulharska páčí se kolem 11 mil. zl. ve zlatě, náš dovoz z Bulharska na 1½ mil. zl. ve zlatě. Vyvážíme průmyslové výrobky (cukr rafin., obuv, šatstvo, zboží bavlněné, vlněné, papírové, kožené, železné atd.), dovážíme plodiny zemědělské, kůže, vlnu a pod. Základem tarifu jest clo vyměřené dle udané hodnoty zboží dováženého. Pravidlem jest (pro 58% úhrnné hodnoty našeho vývozu) hodnotné clo 14% ní; u 19% našeho vývozu bude clo nižší než 14%, u 23% vývozu, a to právě při nejdůležitějších druzích zboží (cukr, obuv, šatstvo) vyšší než 14%. Rovněž snížení dávek akcizních má význam jen pro malou část vývozu našeho a nevztahuje se vůbec na cukr. I říše naše poskytla Bulharsku jen záruku největších výhod, jsou tedy oboustranné ústupky velmi malé. Zjevně však již, že smlouvy s balkánskými státy, které měly býti průmyslu našemu náhradou za oběti přinesené v obchodní smlouvě s Německem, vypadly velmi hubeně, a že úspěchy naší tržební politiky v Orientě klesají.

vydání zemská mají směr silně stoupavý (škola, zemská správa, dluh zemský, náklad na zemědělství a j.), kdežto úhrady vlastní v těchto směrech naprosto žádné nelze čekat. —

Při projednávání českého zemského rozpočtu na r. 1897 bylo ke všem těmto důsledkům poukazováno, ačkoli, jak se zdá, většina poslanců přece si nebyla úplně vědoma celého dosahu této tísně finanční. Jinak by se nedalo vysvětliti, proč za takového stavu nezvýšily se zemské přírážky tak, jak to velkostatkáři navrhovali, nýbrž že celý schodek 6 mil. zl. se uhradil novou zemskou výpůjčkou. Tím se vše značně ještě pohoršilo na dlouhá léta.

Také rozpočtová komise zemského sněmu nepostihla úplně vážnost této situace, neboť učinila návrhy, kterými celkem nebude možno doplniti vše, co schází. Na základě návrhu rozpočtové komise bylo uloženo zemskému výboru království Českého následující: 1. Aby vzal v úvahu reorganizaci přírázek následkem reformy berní; 2. aby působeno bylo na vládu, by zemské fondy byly účastny na výnosu důchodových daní v poměru jich vlastní výše v zemi a nikoli podle výnosu daní realních; 3. aby zavedeny byly daň dědická, daň ze služného a daň z vod minerálních; 4. aby účastny byly země na výnosu zvýšených daní spotřebních; 5. aby se na investice zemské mohly vydávati dluhopisy premiové. Konečně se zemský výbor má vůbec o to starati, kterak by se daly vyhledati nové zdroje zemských důchodů.

Co se týče upravení přírázek zemských, přiměřených berní reformě, a účastenství ve zvýšeném výnosu spotřebních daní, o tom již shora promluveno; rozpočtová komise měla kromě toho na paměti ještě Kaizlův návrh o progresivních přírážkách zemských, který čtenářům t. I s dostatek je znám z pojednání navrhovatele samého.

Dělení osobní daně důchodové podle jejího výnosu v jednotlivých zemích budou se opíratí hlavně země chudší, i budou pro tento návrh pouze asi Čechy, Dolní Rakousy a snad ještě Morava. Ale i kdyby se tato zásada prosadila, nepomohlo by to příliš značněji zemským financím v Čechách, leda jen o některý tisíc zlatých ročně. Podobně vydávání premiových dluhopisů na investice zemské je pouze podružné důležitosti a má význam jen potud, že by země si mohla vydlužiti peníze na nižší úrok. Nesmí se sice význam toho podceňovati, ale radikální pomocí nebo vůbec pomocí pro zemské finance to není.

Zbývají tedy jen z těchto návrhů nové zemské daně: daň dědická, daň ze služného a daň z minerálních vod. Daň z minerálních vod zajisté není takovým zdrojem, z kterého by se dal trochu jen slušnější výtěžek docíliti. Daň dědická, nemá-li se obyvatelstvu uložiti břímě nesnesitelné, nebude také spasitelkou zemských

financí, jelikož u nás již státní pokladna se postarala, aby jí neunikl patřičný podíl z pozůstalostí. Tu by se mohly snad klásti naděje na obnovenou daň ze služného, země by snad mohla pro sebe vzíti tu daň ze služného, kterou stát berní reformou zrušil a ponechal jen pro služné vyšší 3200 zl. ročně. Ale i tu bude těžko se pro tento návrh rozehráti. Daň ze služného byla daní nejnespravedlivější a nejobtížnější; bylo by věru kruté, kdyby zemská samospráva chtěla využívatí křivdy té, které stát se vzdal, aby uvalila těžké platy na ty, kteří za mzdu jsou nuceni pracovati! Ostatně by tato daň nedala zajisté čekaný výtěžek. Stát by nedopustil, aby uložena byla jeho úředníkům, neboť známo je všeobecně, že státní zřízení dříve již byli ode všech zemských i jiných samosprávných přírázek, pokud jich služné jimi mělo býti stiženo, naprosto osvobozeni. Toho práva domáhal by se stát opět a daň ze služného úředníků soukromých vynesla by jen sumy nepatrné pro zemskou pokladnu.

Není tedy pomoci podstatné pro zemské finance ani v tom, co komise rozpočtová k uvážení zemskému výboru navrhla, a co sněm na podnět ten výboru uložil. Také všeobecný příkaz, aby zemský výbor vyhledával nové zdroje zemských důchodů, nepovede ke kýženému cíli. Nových zdrojů důchodových tu prostě není, protože stát sám již všechny obsadil anebo nedovolí zemím aspoň, aby jich mohly použiti.

Pomoc jediná pro zemské finance je možná jenom se strany státní, že totiž státní pokladna musí se vzdáti některých svých berní ve prospěch zemských fondů! Byly by to daně reální po vzoru pruském. V Prusku stát daň pozemkovou a daň domovní, jakož i z části daň výdělkovou postoupil obcím a spokojil se svými důchody ostatními. To během dob dalo by se dokázati také u nás při stoupajícím výtěžku z osobní daně důchodové a z daní výdělkových, jakož i při vzrůstu všech ostatních důchodů státních, hlavně z daní spotřebních a ze státních monopolů.

O významu zákona o daních osobních pro poplatnictvo, hospodářství státní a samosprávné.

Napsal *Vlad. Hanačík.*

(Pokračování.)

2. Kromě svrchu uvedené, již ve hlavní sumě daně z výdělku obsažené slevy 20% (čili jak jsme prokázali 22·5%) poskytuje zákon další výhodu v tom směru, že sazby daně výdělkové lépe přizpůsobeny jsou nynějším hospodářským poměrům, nežli tomu bylo za starého patentu o dani výdělkové. Dle starého tohoto patentu

byla nejnížší přípustná sazba daně z výdělku vůbec 2 zl. 10 kr., nejvyšší pak 1575 zl. Tím ovšem stávalo se, že hospodářsky slabým podnikům sazbou 2 zl. 10 kr. poslouženo nebylo, poněvadž mnohdy na jich poměry přece jen ještě byla příliš vysokou, podniky pak rozměru ohromného sazbou 1575 zl. dostatečně zdaněny nebyly. Mimo to činil starý patent o dani výdělkové, jak již svrchu řečeno, rozdíl v místech, kde daň výdělková se předepisovala, dle počtu obyvatelstva a způsobu zaměstnání, tak že pro místa přes 1000 obyvatelův mající nejnížší sazbou bylo 2 zl. 62½ kr., po případě 3 zl. 15 kr., 5 zl. 25 kr., 8 zl. 40 kr., ano i 10 zl. 50 kr.)* Přistoupivši k tomu od roku 1850 daň z příjmu poměr ten pro malé živnosti a podniky ještě jen zhoršila, při podnicích velkých však nápravy neprovedla.

Zákonem ze dne 25. října 1896 č. ř. z. 220. zavedeny jsou tedy sazby nynějším poměrům přiměřenější, jež neřídí se dle způsobu zaměstnání, aniž dle míst, kde dani podléhající podnik se provozuje a počínají sice jistou nejnížší výměrou 1 zl. 50 kr., nejsou však ve své nejvyšší výměře nikterak obmezeny.

Sazby tyto stoupají od 1 zl. 50 kr. včetně do 3 zl. o 50 kr., od 3 včetně do 6 zl. o jeden zlatý, od 6—12 zl. vždy o dva zlaté, od 12—24 zl. o tři zlaté, odtud do sazby 60 zl. o pět zlatých, do sazby 100 zl. o deset zlatých, do 180 zl. o dvacet zlatých, odtud do sazby 340 zl. vždy o čtyřicet, do 580 vždy o 60, do 900 vždy o 80 zl., od 900—1300 vždy o jedno sto a přes 1300 vždy o 200 zl. (Schema B cit. zákona).

Předpis provéstí sluší vždy toliko celou zde předepsanou sazbou.

Z toho již patrné, že i stoupání sazeb samých pro podniky hospodářsky slabé jest velice příznivé a že ani pro podniky veliké, poměrně vyšší stoupání v sazbách vysokých nikterak není nepřiměřené.

3. Nehledě však k tomu, že zákon zavedl sazby nižší proti dosud předepisovaným, povolil ještě za jistých podmínek, aby poplatníci, kteří vedle svrchu uvedených ustanovení po zákonu samém již ze všeobecné daně výdělkové nejsou vyňati, resp. od ní osvobozeni, tedy dani této jinak by podléhati měli, od placení také osvobození býti mohli. Případy tyto jsou dvojí a to, jde-li o podniky, aby napomáháno bylo veřejným dobročinným neb veřejně užitečným účelům, aneb o poplatníky nuzné.

V případě prvním zmocněn jest po zákonu ministr financí, aby podniky takové**) osvobodil od placení všeobecné daně výdělkové tehdy, neposkytují-li trvale výtěžku žádného aneb tak

skrovného, že k němu pro jeho poměrnou nepatrnost se nepřihlédá, ať již provozuje podnik takový osoba fysická či právnická. V případě druhém může komise pro daň výdělkovou aneb správa berní v hlavních městech, na venkově okresní hejtmanství jakožto úřad správu daní přímých v první stolici obstarávající, jde-li o podniky nově přirostší, osvoboditi nuzné poplatníky daně výdělkové tehdy, provozují-li řemeslo své bez pomocných dělníků aneb toliko s jedním dělníkem pomocným (a to s tovaryšem neb učedníkem, nikdy tedy s oběma zároveň!).

Co vyrozumívati sluší výtěžkem tak skrovným, že k němu pro jeho poměrnou nepatrnost se nepřihlédá, ovšem zákon uvéstí nemohl, poněvadž jest to věcí důkazu v jednotlivém případě dle celého rozsahu dotyčného podniku.

Případ druhý (osvobození poplatníků nuzných) vztahovati se může jediné ku osobám fysickým (nikoliv také právnickým). Poplatník činící nárok na toto osvobození musí prokázati svou nuznost (ne tedy pouze nemajetnost); jakým způsobem důkaz ten proveden býti má, zákon sám nikde nepředepsal, bude tedy věcí poplatníka, aby podal komisi neb správě berní*) průkazů takových, jež by v daném případě tvrzení a nárok jeho opodstatňovaly. Zda důkaz nuznosti proveden jest čili nic, o tom rozhoduje pak dle volného svého uvážení komise osvobození povolující aneb ve případech, kde jde o poplatníky nově přibylé, správa berní.**)

4. Další velmi závažnou výhodou jest ona, že poplatnictvu samému přísluší bezprostřední vliv na ukládání všeobecné daně výdělkové.

Poukázali jsme již k tomu, že všeobecná daň z výdělku jest kontingentována. Kontingent tento musí býti rozvržen na každého jednotlivého poplatníka. To děje se takto: Celý obvod, pro nějž zákon berní platí, rozdělen jest na okresy ukládací, jimž přikázána (dle dosavadní výměry daně) částka kontingentu shora uvedeného, aby ji od poplatníků této daně svého okresu vybral a odvedl. Okresy tyto vyberou daň tím způ-

*) V českém překladě zákona stojí »berní úřad« Steuerbemessungsbehörde. Překlad tento jest vzhledem ku organizaci finanční přímých daní naprosto nesprávný, neboť berní úřad nemá se správou daní přímých naprosto ničeho co činiti, berní úřad jest pokladnou státní, která vybíráti má předepsané již daně a vykonávati platy na ni vznesené správou státní; práce se správou daní přímých spojené vykonávají zvláštní úřady, jež ve hlavních městech slovou správami berními, na venkově pak jsou to okresní hejtmanství, jimž k tomu přidán referent finanční (berní inspektor) s pomocným personálem. Obstarává-li tedy snad někde berní úřad náhodou některou částku agendy přímých daní (ku př. při daní pozemkové atd.) aneb některé práce v obor tento spadající, činí tak pouze v zastoupení svrchu uvedeného úřadu, jemuž jediné celá správa přímých daní přísluší, nikoliv tedy v samostatné působnosti. Berním úřadem, jak též míněn v překladu českém tohoto zákona, jest tedy jediné onen úřad správu berní provádějící a budiž tedy v českém textě zákona »berní úřad« všude, kde o správu berní jde, v tomto smyslu opraveno.

*) Rozebírat tyto stupně nemělo by dnes významu praktického, pomíjíme to tedy.

**) Takovými podniky jsou ku př. obecní kuchyně, ústavy polévkové, čajové, lázně humanitní atd.

sobem, že rozvrhnou opět částku jim přikázanou na poplatnictvo svého obvodu, což provádí »komise daně výdělkové« tak, že každému poplatníku přisoudí sazbu daně výdělkové (viz odst. 2.), jež po soudu jejím přiměřena jest prostřední výnosnosti jeho podniku. O zařízení těchto komisí chceme promluvití podrobněji.

Víme již, že poplatníci všeobecné daně výdělkové dle výše svého předpisu rozvržení budou ve 4 třídy, s ročním předpisem méně než 30, 30—150, 150—1000 a nad 1000 zl., a dle těchto tříd poplatnictva utvořeny byly okresy ukládací tak, že pro I. a II. třídu jest okresem ukládacím obvod obchodní komory, pro třídy III. a IV. pak města a průmyslová místa s více než 20.000 obyv. a pol. okresy.*)

Ti poplatníci všeob. daně výd., kteří patří do jedné třídy této daně, činí v každém ukládacím okrese společnost berní. Jen v I. a II. třídě může ministr financí v obvodě ukládacím pro jisté druhy podniků téže třídy utvořiti zvláštní společnost berní. Pro každou společnost berní sestavena bude komise daně výdělkové, která sestává z předsedy a jeho náhradníka, pak členů a jich náhradníků, jichž počet ustanoví ministr financí. Předsedu komise, jeho náhradníka a polovici členů komise a jich náhradníky jmenuje ministr financí, druhou polovici členů a jich náhradníků volí příslušníci dotyčné společnosti berní ze svého středu, a sice příslušníci I. a II. třídy vždy přímo, příslušníci tř. III. a IV. přímo jen ve městech a místech průmyslových tvořících samostatný ukládací obvod, jakož i v sousedních obcích s těmito místy v jeden obvod spojených; ve všech ostatních případech vykonávají příslušníci těchto tříd své volební právo nepřímo t. j. skrze volitele.**)

Volební právo aktivní přísluší tomu, kdož zásadně dani výdělkové dle tohoto zákona podléhá a kdož není obmezen ve svých právech občanských a politických. Nikoliv tedy tomu, kdož dani této vůbec nepodléhá, jsa na př. poplatníkem pouze daně rentové neb osobní daně z příjmu, a z důvodu druhého těm, kdož nejsou plnoletí (nebyli za plnoleté prohlášeni), nebo nemají státního občanství rakouského (cizozemci), kdož ze kteréhokoliv důvodu nacházejí se pod poručenstvím neb opatrovnictvím (osoby blbě,

šilené atd.), kdož odsouzeni byli pro zločin nějaký vůbec nebo pro přestupek krádeže, podvodu, zpronevěření neb podílnictví na jednom z těchto jmenovaných přestupků, osoby, na jichž jmění uvalen byl konkurs, nebo jež nalézají se ve vyšetřování pro nějaký spáchaný zločin, pokud vyšetřování toto trvá a neskončilo jich osvobozením.

Osoby, které nepožívají aktivního práva volebního, nemají též volebního práva pasivního, t. j. nejsou volitelní za členy komise. Mimo to nemohou býti členy komise osoby ženského pohlaví.*)

Členství komise jest úřadem čestným a úřadem důvěry; pro členy vládou jmenované není v zákoně stanoveno důvodu, ze kterého by z povinnosti této vymknouti se mohli, členové povolání volbou mohou volbu tuto odmítnouti jen tehdy, jsou-li členy říšské rady, sněmu zemského, neb přes 60 let aneb stížení vadami tělesnými, jež účelu jich povolání na závalu jsou (na př. osoby hluché, němé atd., nikoli však hrbaté a pod.). Osoby, jež byly již po 4 léta nepřetržitě členy komise, mohou volbu pro následující 4 léta odmítnouti, a ti, kdož jsou členy některé odhadní komise pro osobní daň z příjmu, mohou volbu do komise všeob. daně výdělkové po tuto dobu rovněž odmítnouti.

Za své účinkování v komisi členové nemají nároku na zvláštní odměnu, nýbrž pouze na náhradu skutečných výloh (cestovních atd.).

Členové komise povolání jsou z pravidla na dobu 4 let a vždy ku sklonku druhého roku vystupuje polovice členů jmenovaných a polovice volených, kteří ovšem opět povolání (zvolení) býti mohou.**)

Předseda svolá komise ku každému zasedání s udáním účelu jeho. Na místo členů komise, kteří dostaviti se nemohou, pozvání budtež náhradníci a to za člena jmenovaného opět jen náhradník jmenovaný, za člena voleného náhradník volený, nikdy naopak.

Komise platně usnášeti se může, jest-li přítomna nejméně polovina členů, předsedu v to nepočítaje. Nedostavil-li by se tento počet členů, povolá předseda komisi znova písemně s doložením, že komise pak způsobilou bude usnášeti se beze zřízení ku počtu přítomných. Za usnesení komise považovati sluší to, pro co rozhodla se absolutní většina přítomných členů komise; předseda hlasuje při rovném počtu hlasů. Ne-

*) Ministru financí však uděleno právo, více obvodů komor obchodních spojití v jeden obvod ukládací. rozsáhlé obvody ve větší počet ukládacích okresů rozdělití, při ukládacích okresech III. a IV. třídy z měst a míst průmyslových ve spojení se sousedními obcemi zvláštní obvod ukládací utvořiti, jsou-li zde stejné poměry průmyslové a výděleční, města s méně 20.000 obyv. za samostatné ukládací obvody prohlásiti aneb větší města ve více ukládacích obvodech rozdělití.

**) O provádění voleb těchto vydán byl zvláštní podrobný předpis ve prováděcím nařízení k této všeobecné dani z výdělku. Rozebíratí ustanovení jeho vedlo by nás ovšem příliš daleko i poukazujeme tedy pouze ku tomuto předpisu.

*) Pokud se týče členův komise společnosti třídy první, může místo některého člena těchto berních společností zvolen býti řídící úředník závodní od tohoto člena zvláštním listem mocným označený. Rozumí se, že úředník tento jinak vůbec musí míti pasivní právo volební, t. j. musí býti 24 let star a nesmí nikterak obmezen býti v užívání práv občanských a politických.

**) Podrobnější ustanovení o tomto vystupování a opětném povolání, jež však pro náš účel zde významu nemají, obsahuje zákon v § 22 a vykonávací nařízení ve článku 14.

bylo-li lze pro některou sazbu daně výdělkové dostati tuto absolutní většinu, počítati sluší hlasy poplatníku nejnepříznivější ku méně nepříznivým tak dlouho, až dotyčná absolutní většina byla dosažena. *)

Práce komise daně výdělkové spočívá tedy v tom, aby provedla rozvrh kontingentu daně, na dotyčnou společnost berní z celkového kontingentu připadající, na jednotlivé členy berní společnosti, kterou zastupuje, po případě aby provedla osvobození oněch poplatníků, kteří činí nárok na toto z důvodu nuznosti. Rozvrh ten není však rozvrhem definitivním t. j. sazba daně výdělkové, kterou komise poplatníku určí, není již předpisem definitivním, neboť úhrn sazeb těchto nebude zpravidla krýti se s kontingentem na společnost vypadajícím a to tím méně, poněvadž sazby tyto pouze částkami ve vzorci B uvedenými (viz odst. 2. tohoto pojednání) voleny býti mohou. K vyrovnání rozdílu, jaký jevíti se bude mezi součtem sazeb komisí poplatníkům určených a kontingentem dotyčné berní společnosti, zapotřebí bude další účetní procedury, která však nespadá více v působnost komise, nýbrž v působnost správy berní a kterou teprve vlastní ona částka daně výdělkové, již poplatník ve skutečnosti bude povinen platiti, zjištěna býti má (repartice v užším smyslu). Sazby daně výdělkové, komisí pro každého poplatníka určené (repartice v širším smyslu), mají jen ten význam, že určen býti má poměr, ve kterém každý člen berní společnosti k dosažení kontingentu přispěti má.

Abý komise sazbu tuto určití mohla, povinen bude každý poplatník do konce července roku onoho, který předchází době, pro kterou daň výdělková uložena býti má (doba tato jest dvouletá a obsahuje první toto období léta 1898 až 1899), podati na zvláště předepsaném formuláři prohlášení o své živnosti a svém zaměstnání,

*) Příklad objasní ustanovení toto. Dejme tomu, že komise sestává z 10 členů, kteří všichni se k zasedání dostavili. Činí tedy absolutní většina šest hlasů a jest sazba daně výdělkové, pro kterou se těchto šest členů usneslo, sazbou poplatníku přisouzenou. Hlasovali li by však z těchto 10 členů 3 pro sazbu 5 zl., 2 pro sazbu 6 zl., 2 pro sazbu 8 zl. a 3 pro sazbu 10 zl., není pro žádnou z uvedených sazeb absolutní většina. Tu sluší počítati takto: Ti členové, kteří vyslovili se pro sazbu 10 zl., uznávají tím, že poplatník může platiti 8 zl., pro tuto sazbu byli však již dva členové; za připočtení těchto 3 členů hlasujících pro sazbu 10 zl. bude míti sazba 8 zl. 5 zástupcův — vždy však ještě není zde absolutní většina a až zde přesná polovina členů, předseda rozhodati svým hlasem nemůže, poněvadž druhých pět hlasů taktéž na jedné sazbě sjednoceno není (není rovný počet hlasů pro dvě sazby). Ti 2 členové komise, kteří hlasovali pro sazbu 8 zl., uznávají tím, že poplatníku sluší sazba 6 zl. a totéž přiznávají ti, kdož hlasovali pro sazbu 10 zl. Budou tedy pro sazbu 6 zl. nejen ti 2 členové, kteří původně pro ni hlasovali, nýbrž též oni 2, kteří hlasovali pro 8 zl. a oni 3, kteří byli pro sazbu 10 zl., bude tedy sazba 6 zl. zastoupena 7 členy, většinou tedy absolutní, čímž stává se usnesením komisionálním.

kteří obsahovati musí vylíčení veškerých okolností, jež v roce, ukládacímu období předcházejícím (které se počíná od 1. července jednoho do 30. června druhého roku), na rozsah tohoto podniku vliv mají. *)

Prohlášení toto obsahovati má zejména:

- a) jakým způsobem živnost neb zaměstnání dotyčné se provozuje,
- b) místo, kde se provozuje,
- c) místnosti provozovací (způsob jich a hodnotu nájemní),
- d) počet a druh sil pomocných (dělníků),
- e) druh a hodnotu kapitálu zakládacího (uloženého v podniku),
- f) druh a hodnotu kapitálu provozovacího,
- g) způsob a počet veškerých prostředků provozovacích, při čemž jmenovitě uvedeno budiž, kterých skutečně se užívá a k čemu,
- h) různé jiné momenty vliv mající na způsob provozování živnosti a na její rozsah. **)

Tato prohlášení, jež sbírá pro komisi správa berní, podléhají podrobnému prozkoumání předsedou komise a komisí samou a jsou všichni členové komise povinni prohlášení předsedou jim ku prozkoumání přidělené dle svého nejlepšího vědomí a svědomí prozkoumati, zprávy o okolnostech pro vyměření daně poplatníkovi důležitých pečlivě sbíráti a zkoušeti. Vzniknou-li pochybnosti o správnosti prohlášení poplatníkovy, musí jemu dána býti příležitost, aby je vysvětlil.

Předseda, jakož i tito členové komise jakožto referenti jsou oprávněni poplatníka žádati za vysvětlení, jichž třeba k doplnění, opravení neb objasnění podaného jím prohlášení, rovněž může předseda slyšeti znalce, důvěrníky (osoby, jež nejsou znalci, o různých okolnostech důležitých však vědomost mají) a svědky, může dle § 280. naříditi prohlídku živn. zařízení, provozováren a zásob zboží, konečně i nahlédnouti do knih obchodních, nabídl-li poplatník toto nahlédnutí, konečně může předseda žádati za spolupůsobení polit. a finančních úřadů první stolice (okresních hejtmanství a okresních finančních ředitelství), jakož i úřadů samosprávných, zejména představenstev obecních, jež povinny jsou vyhověti jeho dotyčným dožadáním. ***)

Na základě takto prozkoumaných prohlášení poplatníkův a sebraných dat i pomůcek utvoří sobě komise obraz o způsobu a rozsahu, v jakém dotyčný podnik poplatníkem jest provo-

*) Pro svrchu uvedené první období vyprší tedy lhůta tato koncem r. 1897 a prohlášení toto týkati se bude doby od 1. července 1896 do 30. června 1897.

**) O okolnostech těchto promluvíme, pokud možno bude, ve zvláštní stati, ve které pojednáme o tom, kterak vyhotovovati sluší tato prohlášení k dani výdělkové.

**) Komise sama mimo to může se usnésti, aby svědkové byli přísnežně vyslechnuti o určitých skutečnostech a znalci o určitých otázkách. Tento přísnežný výsledek má býti však jen ve případech velmi důležitých proveden a to okresním soudem bydlístě vyslýchaného. Otázky dotyčné formulovati musí ovšem komise sama.

zován, určí vzhledem k tomuto výsledku svého řízení prostřední výnosnost každého druhu jednotlivých podniků a vysloví se pak, zdali u toho kterého poplatníka vzhledem k tomu, za jakých podmínek provozuje svou živnost, prostřední vý-

nosnost jeho podniku jest obyčejná aneb větší neb menší nežli obyčejná, načež určí jemu sazbu daně výdělkové odpovídající dle přesvědčení jejího nejlépe této prostřední výnosnosti jeho podniku. *)

(Dokončení.)

M E N Š Í Z P R Á V Y.

Národohospodářské.

Stavovská společenstva zemědělská. Vláda předložila opět osnovu zákona o zřízení stavovských společenstev rolnických, která již předešlou sněmovnou byla projednána, po jejím rozpuštění pak opět musela býti k jednání předložena. Příkázána byla výboru 48člennému. Ačkoli všechny strany parlamentu zásadně velikou důležitost a prospěšnost stavovské organizace rolnické uznávají, mají přece v podrobnostech každá zvláštní přání: autonomisté žádají větší kompetenci sněmů zemských, liberálové rozdělení dle národností, socialisté zastoupení dělnictva zemědělského ve společenstvech atd. Účelem společenstev má býti vůbec zlepšení mravních a hmotných poměrů rolnictva, zejména mají zřizovati společenstevní sklady a sýpky pro hospod. plodiny, obstarávají za spolčníky prodej plodin (zvl. zásobování vojska), nakupovati společně potřeby rolnické a zejm. opatřovati stroje ke společnému užívání, zakládati a podporovati družstva ke zřizování jatek, pekáren a j., zakládati záložny (zejm. pokladny Raiffeisenské), prostředkovati při konverzi hypot. dluhů, spolupůsobiti při organizaci, správě a znamenání cen na plodinových bursách a trzích, při provádění pojišťování nemoc., invalidního, starobního a dále i pojišťování požárního a krupobitního atd., podporovati hospodářské školy a přednášky, prostředkovati právní pomoc i poptávku a nabídku pracovních sil zemědělských, zříditi smírčí výbor pro spory pracovní a mzdové atd.

Předloha zákona o soudních poplatcích.

Účel nového řádu soudního, který 1. lednem 1898 v působnost vejíti a stranám sporným naproti dosavadnímu těžkopádnému řízení písemnému rychle a levně k právu pomáhati má, bude co do levnosti velkým dílem paralysován předlohou zákona o poplatcích soudních, které mají býti zavedeny v takové výši, že nový proces bude snad dražší než starý. Co se ušetří na advokátech (ušetří-li se vůbec), pohltí stát. Náklady soudnictví prý reformou řádu soudního stoupnou, počet sporných spisů se zmenší, řízení exekuční bude zjednodušeno, proto musí prý poplatky za jednotlivá podání atd. býti zvýšeny. Zapomíná se ovšem, že lepší a levnější dobývání práva přivodí opět rozmnožení sporů, protože dosud přemnoho lidí přes dobré právo své z obavy před dlouhým a nákladným řízením na soud se ani neobracelo. Při nejmenších sporech (do 50 zl.) nastupuje ovšem jisté zlevnění, ale již nad 50 zl. jsou sazby proti dosavadním značně vyšší. Budou tím postiženi zvláště živnostníci, u kterých domáhání

se nesplácených pohledávek je přímo nerozlučným doprovodem jejich povolání.

Jednota obchodních gremií v král. Českém konala 16. května první řádnou valnou hromadu. Dle zprávy jednací čítala Jednota koncem 1896 za členy 31 obch. gremií a společenstev s asi 6000 členy a letos přistoupí 19 dalších gremií, prosadila dále zástupce obchodnictva při volbách do obch. komory pražské a do rady říšské, vydala spisek o sociální i kapitálové organizaci živnostnictva, dala četné podněty ke zřizování gremiálních škol pokračovacích, vymohla rychlé schvalování českých učebnic, zakročila o snížení sazeb telefonních, postavila se rozhodně proti všem kartelům, obecných potřeb obyvatelstva se týkajícím, a j. Při větší účasti obchodních gremií a lepším stavu financí bude moci Jednota velice přispěti k povznesení jak inteligenční úrovně, tak hmotných poměrů našeho obchodnictva v zájmu stavovském i národním.

Zemský sjezd českého obchodnictva z Moravy konal se 16. května v Přerově za nevalné účasti interestů. V resoluci přijaty byly požadavky, aby obchodnictvo české na Moravě sdruženo bylo v jeden svépomocný spolek, aby zřizovány byly obch. školy odborné a pokračovací a obchodnická musea krajinská, aby poskytována byla veřejná podpora pro obchodní školy a cestování, aby obchodníci zásobovali své odběratele výrobky domácími i aby zprávy konsulární o zahraničním obchodě podávány byly způsobem i menšímu obchodníku přístupným, aby snížen byl volební census do komor obchodních, zaveden průkaz způsobilosti, obmezeny kartely a obchod podomní, aby byly udržovány styky s Vývozním spolkem a Českou společností národohospodářskou atd.

Stálá výstava a tržnice řemeslnických výrobků v Praze navštívena byla v roce 1896 od 15.563 osob, tržba výstavní obnášela 16.260.63 zl. (o 106.07 zl. více než r. 1895) a tržba, následkem známosti a doporučení z výstavy živnostníky vystavujícími učiněná, odhaduje se na více než

*) Rozumí se, že, poněvadž hlavním účelem komise jest stejnoměrné rozvržení břemene daňového, nesmí s myslí spustiti nikdy srovnávání poplatníků společnosti berní mezi sebou, vzhledem ku prostřední výnosnosti podniků jimi provozovaných a vždy posuzovati musí tuto prostřední výnosnost jednoho podniku s onou podniku druhého téže společnosti berní. Takovým způsobem zajisté stane se, že břímež toto stejnoměrně bude rozvrženo na všechny členy společnosti berní a že stejná prostřední výnosnost kupce, řemeslníka, lékaře atd. stejnou sazbou daně stížena bude.

býti národní dělnictvo sociálním, byť i nebylo součástí sociálně-demokratické organizace. Velmi případně vyznačuje rozdíl takový ve svých přednáškách o dějinách politické ekonomie univers. prof. v Halle n. S. Dr. Diehl: »Každý sociální demokrat jest socialistou, nekaždý socialista však sociálním demokratem (t. j. přívržencem politické strany sociálně-demokratické a jejího programu).« —

Opustivše výstřední kolektivism, podmíněný násilným převratem všech poměrů, a zásadu třídního boje, zaujalo národně-sociální dělnictvo místo tam, kde ve znamení sociálního míru propasti společnost rozrývající se překlenují úsilnou tvořivou prací.

JUDr. V. Schuster.

O významu zákona o daních osobních pro poplatnictvo, hospodářství státní a samosprávné.

Napsal Vlad. Hanačík.

(Dokončení.)

Poukázati sluší k tomu, že komise při oceňování sebraných dat a svém stanovení prostřední výnosnosti není vázána žádným předpisem zákonným, nýbrž že prostřední výnosnost tuto a tím sazbu daně výdělkové určuje dle volného svého uvážení.

Okolnost tato má za následek, že komise není při stanovení sazeb daně výd. naprosto omezena tím, že správa berní za účelem utvoření společnosti berní poplatníka dotyčného do té neb oné třídy zařadila, i tak státi se může, že ten, kdož třeba dle dosavadního předpisu daně správou berní zařaděn byl do třídy IV. (poněvadž úhrnný jeho předpis na dani 30 zl. nepřevyšuje), komisi sazbou i daleko vyšší stížen býti může, tak že jeho přeložení do jiné třídy zapotřebí bude, a naopak že ten, kdož dle dosavadního předpisu správou berní zařaděn byl do tříd vyšších, vedle usnesení komise sazby, zařazení jeho do tříd nižších odůvodňující, obdržeti může.*)

O stížnostech podaných proti udělenému neb odepřenému osvobození a proti sazbám daně

*) Ze svrchu uvedeného plyne, že poplatnictvu samému přísluší tedy přímo vliv na rozvržení přiděleného kontingentu mezi členy dotyčné společnosti. Nic nevadí při tom, že komise sestává z předsedy a polovice členů vládou jmenovaných, neboť správa státní, která určený kontingent obdržeti musí, na rozvrhu samém má jen potud zájem, aby při něm šetřeno bylo spravedlnosti a přiměřeného zatížení všech poplatníků docíleno bylo, neboť z povahy kontingentu plyne, že to, co některému členu sleveno bylo, druzí nahraditi musí, tak že by na př. neodůvodněné osvobození některého poplatníka pro nuznost nevyhnutelně za následek míti musilo přetížení ostatním členům. Ve správném pochopení a provedení této úlohy spočívati bude právě největší zásluha dotyčné komise ku dosažení stejnoměrného zdanění.

výd., přisouzeným poplatníkům dotyčnou komisí, rozhodovati bude zemská komise, která mimo to povolána jest činiti kontingentní komisi návrhy za účelem stanovení a opravení kontingentů společenských, o čemž později promluvíme. Také tyto zemské komise sestávají z předsedy a jeho náměstka, jež jmenuje vláda, a z určitého, pro každou jednotlivou zemi ve schematu A zákona uvedeného počtu členů a náhradníků, z nichž povolává určitý počet vláda, zbytek pak volí sněm zemský ze středu poplatníkův daně výdělkové dotyčné země a živnostenské i obchodní komory.*)

Při volbě svých členů má sněm míti zřetel pokud možno ku svrchu uvedeným čtyřem třídám poplatníkův. Patrně tedy i zde, že poplatnictvu přísluší vliv při rozhodování svrchu uvedených stížností o podávání dobrozdání a návrhů ku komisi kontingentní. Vyrovnací práci mezi kontingenty jednotlivých berních společností celé země neprovádí však tato zemská komise, nýbrž přímo komise kontingentní ve Vídni.

Kontingentní tato komise sestává z předsedy, jímž jest ministr financí, a jeho náměstka, pak ze 26 členů a jich náměstků, z nichž polovici jmenuje ministr financí, polovici druhou vysílají zemské komise daně výdělkové a to tím způsobem, že připadá po 1 členu na Dolní Rakousy, na Horní Rakousy se Solnohradskem, na Tyroly s Vorarlberkem, na Štýrsko, Korutany, Krajínu, na Terst s Gorici, Gradiskou a Istrií, na Dalmacii, na Čechy, na Moravu, na Slezsko, na Halič a na Bukovinu.

Tito volbami povolání členové musejí býti poplatníky všeobecné daně výd. Práce této kontingentní komise spočívá v tom, že toho dbáti má, by součet všech společenských kontingentů kryl se s kontingentem celkovým, a že může, pokud to potřeba káže, prováděti změny v kontingentech společenských dle dosavadního předpisu stanovených, že může pro první období ukladací (léta 1898 a 1899) jednotlivým společnostem přisouditi přiměřené snížení kontingentu na ně připadajícího, bylo-li prokázáno, že dosavadním předpisem členové společnosti značně jsou přetíženi. Před každým novým obdobím ukladacím má komise kontingentní v úvahu vzíti, zdali by neměly společenské kontingenty dle zkušeností nabytých a po případě poměrů nastávších v tom neb onom odvětví změněny býti, aby tím stejnoměrnějšího rozvržení břemene daňového docíleno býti mohlo.**)

*) Pro Čechy má komise tato 25 členův, z nichž povolává 10 vláda, 10 jich volí sněm král. Českého a po jednom obchodní a živn. komory Pražská, Budějovická, Plzeňská, Liberecká a Chebská; na Moravě má komise tato 14 členů, z nichž jmenuje vláda 6, zemský sněm volí 6 a po jednom obchodní a živnost. komory Brněnská a Olomúcká.

**) Podrobněji rozváděti funkce této kontingentní komise a vypisovati způsob, jakým této své úloze do-

Usnesení děje se nadpoloviční (absolutní) většinou hlasů přítomných a může se komise tato usnášeti, přítomna-li nejméně polovina členů. Při stejném počtu hlasů rozhoduje předseda svým hlasem. Pouze v jednom případě zapotřebí jest kvalifikované (dvoutřetinové) většiny hlasů přítomných členů komise a to tehdy, jde-li o změnu kontingentu společenského o více jak 20⁰/₀ dosavadní jeho výměry

Kontingentní komisi nepřísluší vyřizovati stížnosti jakékoliv, neboť nejsou ku kontingentní komisi stížnosti přípustny. Postup instanční končí totiž rozhodnutím komise zemské (v některých jen případech rozhodnutím ministerstva financí) a volná poplatníku neb předsedovi komise, mní-li se býti stížným rozhodnutím zemské komise, v jistých případech stížnost ku správnímu dvoru soudnímu.

5. Zvláštních a důležitých výhod poskytuje zákon poplatníkům všeobecné daně výdělkové ohledně lhůt splatnosti a ohledně předpisování i významu daně výdělkové. Povinnost ku placení všeob. daně výd. vzniká totiž počátkem onoho čtvrtletí, ve kterém počal poplatník podnik dani výdělkové podléhající provozovati, ne tedy, jako dosud, za celé *pololetí*, ve kterém počal živnost provozovati. Další pokrok leží v tom, že zákon činí povinnost platiti daň výd. závislou na tom, že poplatník podnik dani podléhající skutečně provozovati započal, kdežto dosud poplatník musil daň tuto platiti od onoho pololetí, ve kterém živnost svobodnou neb řemeslnou přihlásil, či ve kterém mu koncese udělena byla, neučinil-li v přihlášení vlastního reservatu, že bude živnost teprv od doby určité provozovat. Musil tedy platiti daň výdělkovou, ať započal provozovati dotýčný podnik vůbec čili nic. Dle nového zákona tak státi se nemůže.

I na této dani výd. poskytuje se však ještě pro první čtvrtletí další sleva jedné neb dvou třetin dle toho, počal-li poplatník provozovati živnost v 2. neb 3. měsíci tak, že vlastně bychom mohli ustanoviti pravidlo, že povinnost ku dani výdělkové počíná začátkem onoho měsíce, ve kterém poplatník podnik dani podléhající provozovati započal.

Aby však předepisování daně výd. se ne-nahromadilo a poplatníka pak dodatečné předpisy za více let nestihly, jak dosud zhusta se stávalo, nařizuje zákon, aby ten, kdo podnik neb zaměstnání dani výd. podléhající počne provozovati, aneb novou provozovárnu zařídí (neboť daň výdělková předpisuje se z každé provozovárny zvláště a kumuluje se předpis pouze v některých případech), o tom, dříve nežli s provo-

zováním započne, aneb nejpozději při započeti samém učinil zvláštní nekolikované ohlášení (v hlavních městech u berní správy, na venkově u okresního hejtmanství). Stačí, podá-li také pouhý opis svého přihlášení, zadaného u živnostenského úřadu dle řádu živnostenského.*)

Splatnou jest všeob. daň výd. ve čtvrtletních lhůtách napřed. Co se týče změn ve předepsané dani výd., když poplatník zaměnil místo provozovací a když živnost přecházela na jiného poplatníka, obsahuje nový zákon také podstatná, ve prospěch poplatnictva změněná ustanovení.

Dosud předepisovala se daň výd. vždy pro jistou katastrální obec, ve které místo provozovací leželo. To mělo za následek, že přeložil-li poplatník podnik dotýčný do jiné katastrální obce, vymazán býti mohl daní z výdělků v okrese dosavadním, počínajíc pololetím nejbližší následujícím na vzdání se dotýčné živnosti v tomto okrese, v novém pak předepsán byl daní výdělkovou od onoho pololetí počínajíc, ve kterém živnost tuto přihlásil, k ní koncesi obdržel aneb ji dříve provozovati započal.

Tím ovšem stávalo se, že nastala-li změna taková průběhem dotýčného pololetí, poplatník nucen byl z téhož podniku platiti daň dvakrát a to v okrese původním (starého místa provozovacího) a v novém (nového místa provozovacího).

Dvojí tento předpis daně výd., pokud jště vůbec neopatrností strany a neznalostí zákona nastati může, oslaben již značně tím, že daň výd. splatna ve lhůtách čtvrtletních, že tedy by dvojí tento předpis nejvýše týkati se mohl jednoho čtvrtletí, a tu by při předpisu v novém okrese ještě na této dani nastal odpis $\frac{1}{3}$ neb $\frac{2}{3}$ dle toho, počal-li poplatník živnost provozovati v novém okrese ve 2. neb 3. měsíci dotýčného čtvrtletí, čímž by dvojitý předpis obmezil se pak pouze na dva neb dokonce na

*) Povinnosti své podati řádné ohlášení živnosti provozované, jak předepisuje živnostenský řád, oznámením, učiněným za účelem předpisu daně výdělkové, poplatník sprostěn není, a dopustil by se opomenutím tohoto ohlášení přestupku živnostenského řádu.

Opomenul-li poplatník oznámení u živnostenského úřadu a také svrchu uvedené oznámení o započeti podniku u berní správy učiniti, dopouští se kromě přestupku živnostenského řádu též zatajení poplatného podniku a tím zatajení daně, které tresce se mimo předpisem dodatní daně jednou až trojnásobnou částkou, o kterou daň zkrácena aneb zkrácení vydána byla; opomenul-li poplatník učiniti pouze oznámení o provozování živnosti u berní správy, učiniv předepsané řádem živnostenským ohlášení u živnostenského úřadu, nelze ovšem mluvit o zatajení podniku poplatného, není tedy poplatník trestným pro zatajení daně, ovšem ale může takové opomenutí býti trestným tehdy, byl-li úřadem vyzván, aby oznámení toto učinil a neuposlechl-li přes to; mimo to má však takové opomenutí za následek, že poplatník nemůže dovolávati se toho, že promlčená lhůta vyměření daně výdělkové plyne vedle ustanovení § 1. zákona ze dne 18. března 1878 č. ř. z. 31, neboť v tomto případě nastává podmínka § 2.

státi má, vedlo by nás příliš daleko a nespadá ostatně v rámec tohoto pojednání. Poukazujeme tedy pouze v tomto směru ku §§ 49, 53 odst. 1., pak §§ 54—56 zákona. Komise kontingentní má před tím, nežli se o změnách těchto usnese, slyšeti návrhy komisí zemských, jak jsme k tomu již svrchu poukázali.

1 měsíc. Zákon však poskytuje poplatníku možnost, aby i tomuto nepatrnému dvojímu předpisu vyhnouti se mohl, neboť nařizuje, že: prokázal-li poplatník přesídlivší, že zastavil další vedení živnosti v místě svého dosavadního provozování nejpozději v ten den, kdy tuto začal v novém sídle, a že zaplatil daň výdělkovou v dosavadním sídle živnosti za dotyčné čtvrtletí, nový předpis teprve nejbližší příštím čtvrtletím nastati může.*)

Při přechodu živnosti s jedné osoby na druhou nastával dosud zpravidla dvojí předpis za totéž pololetí, neboť dosavadní poplatník vymazán byl pololetím na vzdání se živnosti nejbližší příštím, ten, kdož živnost po něm převzal, předepsán byl daní touto již tím pololetím, do kterého spadalo ohlášení o převzetí této živnosti, resp. udělení koncese, ať nastala změna v poplatníkově osobě dědictvím, neb jakýmkoli jiným způsobem. Rídké výjimky ohledně živností radikovaných zde na váhu nepadají, poněvadž živnosti tyto skoro již vymizely. Bylo tedy dvojí předepisování daně výdělkové pravidlem, ať šlo vždy o nový subjekt berní.

Tento dvojí předpis odstraněn novým zákonem naprosto, neboť ustanoveno, že přejde-li podnik průběhem čtvrtletí berního na osobu jinou, daň výdělková nástupci předepsána býti má teprve nejbližší příštím čtvrtletím na převzetí toto následujícím.**)

Poukázali jsme v úvodě k tomu, že daň výd. předepisovala se dle patentu z r. 1812 jednou pro vždy a že sazba vyměřená potud v platnosti ponechána byla, pokud nastala změna, snížení neb zvýšení její odůvodňující. Byly tedy kromě stížnosti proti předpisu jejímu, které podati slušelo do 30 dnů po dni doručení poplatního listu, průběhem let, po která předpis trval, přípustny žádosti za snížení daně výdělkové, ve kterých prokázáno býti musilo, že stav, ze kterého dovozován nárok na snížení daně výdělkové, jisté stabilnosti míti bude. Dle nového zákona předpisuje se daň výd. vždy jen pro jedno období ukladací, obsahující 2 berní léta, a nemají změny v poměrech provozované živnosti průběhem tohoto období nastavší na předepsanou sazbu této daně výd. pro toto období naprosto žádného vlivu, jelikož daň tato předpisuje se na základě vyšetřených okolností na provozovanou živnost vliv majících v roce, ukladacímu období předcházejícím, kterýžto rok počítá se od 1. července jednoho roku do 30. června roku druhého.

*) Poukázati sluší k tomu, že obě zde uvedené podmínky v daném případě zároveň prokázány býti musejí, a že by tedy důkaz pouze jedné z nich nedostačoval.

**) Že daň výdělková nástupci touže částkou jako předchůdci předepsána býti nemusí, rozumí se samo sebou, neboť může nástupce dotyčný podnik ve zcela jiném rozsahu dále provozovati nežli jeho předchůdce.

Změny tedy, které nastanou v provozovacích poměrech průběhem jednoho ukladacího období, vliv míti budou na stanovení sazby pro ukladací období nejbližší příští.*)

Co se konečně týče výmazu (odpisu) daně výd., nastává tento jednak na žádost poplatníkovu, jednak i z moci úřední.

Na žádost poplatníkovu vymazána býti může daň výd., 1. vzdal-li se poplatník dalšího provozování živnosti formálně a výslovně a 2. zastavil-li další provozování této úplně. Oznámení o těchto okolnostech má poplatník učiniti u berní správy první stolice do 4 neděl; pak odepsána bude daň výd. od nejbližší příští lhůty splatnosti, následující na skutečné zastavení dalšího provozování tohoto podniku, tedy od nejbližší příštího čtvrtletí. Nebylo-li oznámení toto ve lhůtě čtyřnedělní učiněno, odepíše se daň z výdělku od nejbližší příštího čtvrtletí, následujícího na podání žádosti.

Z moci úřední odepíše se daň výd., bylo-li provozování poplatného podniku zastaveno a zemřel-li poplatník aneb neznámo-li jeho bydliště déle jednoho roku.**)

V podstatě kontingentu leží ovšem, že stanovena-li definitivní cifra, která společnosti berní zaplacená býti má, každou úlevu jednomu členu společnosti berní poskytnutou všichni ostatní členové na sebe rozvrhnouti musejí.

*) Z toho tedy plyne, že předepsaná pro určité období daň výdělková nemůže býti v tomto a pro toto období ani zvýšena, aniž snížena z toho důvodu, že nastaly poměry, pro které živnost se zlepšila resp. zhoršila a jichž zde nebylo v čas, kdy sazba dotyčná byla stanovena. Nejsou tedy žádosti za snížení daně z tohoto důvodu více přípustny. Pravidlo toto není však naprosto bezvýminečné; připouští zákon totiž, aby, nastalo-li podstatné přerušení provozování určitého podniku smrtí neb jiným mimořádným způsobem, zemským finančním úřadem na podanou žádost, částečně, aneb nastalo-li úplně zastavení živnosti z těchto důvodů po plné čtvrtletí, také zcela, jedna neb více čtvrtletních lhůt daně výdělkové odepsáno bylo.

Výslovně k tomu poukázati sluší, že o žádostech tohoto druhu rozhoduje zemský finanční úřad, nikoliv tedy zemská komise pro daň výdělkovou a že stížnosti proti tomuto rozhodnutí jdou ku ministerstvu financí a nikoliv ku kontingentní komisi. Průkazu trvání dotyčného stavu zapotřebí není.

**) Z toho plyne tedy:

1. Zastaveno-li provozování jistého dani výd. podrobeného podniku a nežádal-li poplatník za odpis její, daň tato z moci úřední odepsána býti nemůže, jest-li bydliště poplatníkovu známo, aneb není-li tomu dosud plný rok, co bydliště jeho jest neznámo.

2. Vzdal-li se poplatník dalšího provozování živnosti, tuto však nicméně dále vede, odpis rovněž povolen býti nemůže.

3. Zemřel-li poplatník aneb jest-li bydliště jeho déle jednoho roku neznámo, provozuje-li se však živnost dotyčná na jeho účet, resp. na účet pozůstalosti dále, odpis povolen býti nemůže.

4. Žádost za snížení daně výdělkové po dobu neprovozování podniku poplatného se více nepřipouští. Jediná výjimka v tomto směru stanovena pro málo praktické dnes případy živností radikovaných a reálních, jež poplatník neprovozuje (§ 73 odst. 4.).

Tak má se věc také tehdy, vyřízena-li příznivě stížnost, poplatníkem proti přisouzené jemu sazbě daně výdělkové aneb proti odepřenému osvobození jeho z důvodu nuznosti podaná. Poskytnuta-li však poplatníku sleva na předepsané dani výd. z toho důvodu, že provozování jeho podniku nemocí, požárem, povodní neb jinými mimořádnými okolnostmi utrpělo podstatné přerušení aneb bylo-li po celé čtvrtletí z těchto důvodů zastaveno, jakož i je-li toto podstatné přerušení neb zastavení následkem úmrtí poplatníkovy, pak jde-li o odpis z důvodů složení a zanechání živnosti vůbec (ať na žádost poplatníkovu, ať z moci úřední), nese odpis tento stát, a nejsou tedy ostatní členové společnosti berní povinni částky z těchto důvodů ubyvší na sebe repartovati.

Konečně sluší poukázat ještě k jednomu velmi důležitému ustanovení zákonnému. Daň výdělková předepisuje se z pravidla z každé provozovárny, každé filiálky a každého pomocného závodu téhož podniku zvláště. Jsou-li však provozovárny téhož podniku v téže berní obci aneb není-li poboční závod samostatný a v takové závislosti od hlavního podniku se nachází, že vyšetření jeho prostřední výnosnosti o sobě možným není, budiž pro takové podniky jednotná sazba daně výd. stanovena; rozvrh této jednotné sazby pak na jednotlivé tyto provozovárny provede se z moci úřední.*)

Provozuje-li však poplatník v téže provozovárně více druhů podniků, má komise pro celý podnik tento rovněž určití jednotnou sazbu daně výdělkové, rozvrhnouti tuto však na jednotlivé tyto druhy podniku po zákonu samém, jako ve

svrchu uvedeném případě, povinna není, leč by si toho poplatník výslovně přál. Rozvrhla-li tedy komise sazbu daně výdělkové bez tohoto dožádání, jest to její dobrá vůle. Toto rozvržení jest právě velmi podstatné při tom, jde-li o částečný odpis daně výdělkové z toho důvodu, že poplatník zanechal jednoho z těchto druhů podniků v téže provozovárně provozovaných a jednotnou sazbou daně výdělkové předepsaných.

Byla-li tato jednotná sazba rozvržena ať již komisí o své újmě, ať na výslovnou žádost strany, nepodléhá pozdější odpis obtížím, neboť pak odepíše se jednoduše ona částka, která na podnik, jehož strana zanechala, připadá. Nerozvrhla-li však komise sazbu jednotnou na jednotlivé tyto podniky a opomenul-li poplatník také při předepisování jejím za toto rozvržení žádati, nemá pak také nároku, aby, zanechal-li některého z těchto jednotnou sazbou daně stížených v téže provozovárně provozovaných podniků, odepsána byla částka daně výd. na tento podnik připadající, neboť odpis daně z důvodů zanechání podniku provádí správa berní, která po zákonu nikde zavázána není, aby sazbu komisí stanovenou na jednotlivé druhy podniků rozvrhovala, ano tak ani učiniti nesmí.

Z toho plyne, že každý poplatník, který tímto způsobem (v téže provozovací místnosti) více podniků provozuje (jak jmenovitě při kupcích na venkově, při trafikantech, loterních sběratelích atd. velmi zhusta bývá), nemá opomenouti ve vlastním zájmu, aby hned při podávání prohlášení za účelem předpisu daně výd. žádal, aby jednotná sazba, již komise vyřkne, na jednotlivé tyto jeho podniky rozvržena byla.

M E N Š Í Z P R Á V Y.

Národohospodářské.

Česká Společnost Národohospodářská v Praze konala dne 29. m. m. první výroční valnou hromadu za nevalné účasti členstva. Jednatelská zpráva prof. Kolouška jest věrným obrazem zápasů, jaké měl zvolený první výbor společnosti s nevšimavostí obecního (a to jednotlivců i korporací), jež s takovým souhlasem a nadšením vítalo národohosp. sjezd r. 1895. Hned při konstituování se výboru po první valné hromadě dne 31. května m. r. se okázalo, jak nevdasné bylo zavlékání politických debat do valného shromáždění. Dva ze zvolených výborů hned resignovali, třetí se vůbec ve výborových schůzích neobjevil. Stanoveno zásadou, že odbory český a moravskoslezský budou při vši součinnosti co možná auto-

nomními. Počátky činnosti byly pro společnost velmi obtížné. Původní nadšení značně ochablo již do ustavující valné hromady a později utuchlo skoro úplně. Na svolání k přihláškám za členy činné nebylo skoro nikým reagováno a když v letních prázdninách bylo jednáno s vynikajícími odborníky v jednotlivých okresech, aby převzali funkci dopisujících členů, nebylo od mnohých vyzvaných vůbec možno dostati odpovědi, jiní nemohli nebo nechťeli tento úkol převzít, mnozí místo sebe navrhovali opět jiné, kteří po případě rovněž odmítli, takže na konec nebylo pro některý okres vůbec lze najíti vhodného a způsobilého zástupce (dopisujícího člena). Na Moravě síť důvěrnická byla podporována hospodářskými spolky, jejichž jednatele či předsedové jmenování důvěrníky společnosti. — Výbor však hned z počátku staral se též o praktické provádění národního hospodářského programu, vzal v úvahu mnohé nové obchodní a průmyslové podniky, jednal často v té příčině i s jinými spolky, zejm. Vývozním spolkem, a podnikl zejm. založení České průmyslové banky, uznáv za

*) A sice dotyčnou komisí daně výdělkové, jsou-li tyto provozovárny všechny v témže okrese ukladacím, zemským finančním úřadem, nacházejí-li se v různých okresech téže země, a konečně ministerstvem financí, jsou-li v různých zemích.